

ФЕСТИВАЛЬ НАУКИ У ЛНУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ І БІЗНЕСУ
КАФЕДРА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ

КРУГЛИЙ СТІЛ

на тему:

**«Облік і оподаткування: контроль-
аналітичний аспект»**

7 жовтня 2024 року

Рекомендовано до друку

кафедрою обліку, аналізу і контролю факультету управління фінансами та бізнесу Львівського національного університету імені Івана Франка.

Протокол № 5 від 04 листопада 2024 року

Відповідальний за випуск: в.о. завідувача кафедри обліку, аналізу і контролю к.е.н., доцент Приймак С.В.

Упорядник: к.е.н., доцент кафедри обліку, аналізу контролю С.М. Гончарук

У збірнику опубліковані тези виступів і доповіді викладачів та студентів за результатами проведення круглого столу «Облік і оподаткування: контроль-аналітичний аспект» (м. Львів, 07 жовтня 2024 р.)

Усі доповіді відзначаються актуальністю: їх проблематика обумовлена умовами сьогодення, а також містить бачення авторів щодо проблем і перспектив розвитку обліку, аналізу і контролю під час воєнного стану і у післявоєнний період в Україні.

Матеріали Збірника публікуються вперше.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за точність і достовірність поданої інформації.

➤ © Автори робіт, 2024
➤ © Львівський національний університет імені Івана Франка, 2024

ЗМІСТ

1. Гончарук С.М., к.е.н., доцент Методичні підходи аудиту страхової діяльності.....	4
2. Андрущакевич К.О. Користувачі облікової інформації та їх вплив на управлінські рішення (науковий керівник доц. Шевців Л.Ю.).....	8
3. Гегера Н.П. Діджитал-трансформація обліково-звітних процесів підприємств в Україні (науковий керівник доц. Приймак С.В.).....	12
4. Герасименко Є. Дебіторська заборгованість: сутність та класифікація (науковий керівник доц. Шевців Л.Ю.).....	17
5. Данилюк І. Застосування МСФЗ у світі та в Україні (науковий керівник проф. Петришин Л.П.).....	21
6. Когуч І. Діяльність Державної аудиторської служби України під час війни (науковий керівник, доц. Гончарук С.М.).....	25
7. Козік М.Р. Економічна нестабільність облікових процесів в період повномасштабного військового вторгнення (науковий керівник доц. Приймак С.В.).....	30
8. Корпан К.І. Нові підходи до організації і здійснення контролю на підприємствах малого бізнесу під час воєнного стану в Україні (науковий керівник, доц. Гончарук С.М.).....	34
9. Кошак Р. Проведення фінансових розслідувань на підприємствах агробізнесу України (науковий керівник, проф. Петришин Л.П.).....	39
10. Курах О.М. Регламентация ведення бухгалтерського обліку (науковий керівник доц. Шевців Л.Ю.).....	44
11. Марцеховська В. Перспективи використання штучного інтелекту у фінансовому обліку (науковий керівник доц. Шот А.П.).....	49
12. Стасюк А. Вплив блокчейн - технологій на розвиток фінансового обліку (Науковий керівник, доц. Шот А.П.)	52
13. Стельмах Д.В. Еволюція і етапи розвитку бухгалтерського обліку на території України (науковий керівник доц. Приймак С.В.).....	56
14. Суль Н.Р. Галузеві особливості аналітичних досліджень в бізнесі (науковий керівник доц. Приймак С.В.)	59
15. Суль Н. Підходи до визначення терміну «фінансові правопорушення», його ознаки (науковий керівник доц. Шевців Л.Ю.	63
16. Сваволя Є. Аналіз фінансової діяльності в установах освіти: контрольний-аналітичний аспект обліку доходів і видатків (на прикладі ЛНУ імені Івана Франка) (науковий керівник проф. Ярема Я.Р.).....	68
17. Стефанишин С. Кібербезпека в умовах цифрової трансформації обліку (наук. керівник доц. Лобода Н.О.).....	75
18. Хмизовець В.В. Стан і шляхи вдосконалення обліку і аудиту активів підприємства в умовах євроінтеграції (науковий керівник доц. Гончарук С.М.).....	79
19. Щекодїна А.О. Бухгалтерський облік в умовах цифровізації бізнесу (науковий керівник доц. Приймак С.В.).....	84
20. Циганов О. Діджиталізація облікового процесу суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану (науковий керівник доц. Лобода Н.О.).....	87
21. Яворська С. Організація фінансового обліку на підприємстві. (Науковий керівник доц. Шот А.П.).....	93

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ АУДИТУ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Аудит страхової компанії — це процес перевірки фінансової звітності, внутрішніх контролів, управління ризиками та операційної діяльності компанії для забезпечення її відповідності законодавчим вимогам, стандартам і внутрішнім політикам. Він допомагає виявити потенційні проблеми, забезпечити прозорість роботи та підвищити ефективність бізнес-процесів.

Діяльність страхових організацій пов'язана з формуванням страхового фонду, який формується за рахунок сплачених страхувальниками страхових премій (внесків), що передбачає необхідність контролю за дотриманням страховиками виконання зобов'язань перед застрахованими особами, а отже, і за фінансовою стійкістю і платоспроможністю страховика. Робота страхових організацій припускає публічний характер. З урахуванням цього і відповідно до чинного законодавства страхові організації є суспільно значущими юридичними особами. Отже, бухгалтерська звітність страхових організацій підлягає аудиторській перевірці. Вимога але проведенню обов'язкового аудиту річної бухгалтерської звітності страхових організацій визначено законодавством.

Основні особливості аудиторської перевірки страхових організацій пов'язані з веденням страхової діяльності. Виходячи з цього, до специфічних розділів аудиту страхових організацій відноситься аудит:

- Правової основи діяльності страхової організації;
- Договорів страхування, співстрахування, перестрахування і розрахунків по ним;
- Страхових премій;
- Операцій перестрахування;
- Виплат за страховими випадками;
- Формування та використання страхових резервів;
- Витрат на ведення справ страхової організації;

- Фінансових результатів страховика; формування бухгалтерської звітності страховика.

Основні етапи аудиту страхової компанії наведені у таблиці 1

Таблиця 1

Основні етапи аудиту страхової компанії

№ з/п	Назва етапу	Характеристика
1	Планування	Визначення обсягу аудиту, розуміння специфіки роботи страхової компанії та розробка плану перевірки. На цьому етапі важливо розглянути види страхових послуг, оцінити ризики, пов'язані з діяльністю компанії, та підготувати відповідну документацію
2	Оцінка системи внутрішнього контролю	Аудитор перевіряє механізми контролю, які застосовує компанія для управління своїми процесами, обробки фінансових даних і попередження шахрайства. Важливо визначити, чи відповідають ці системи контролю стандартам і є достатніми для мінімізації ризиків
3	Аналіз фінансової звітності	Аудитори перевіряють фінансові звіти компанії (баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про рух коштів тощо) для підтвердження точності й відповідності обліковим стандартам. Особлива увага приділяється резервам страхових зобов'язань, оскільки вони є основним зобов'язанням страховика.
4	Перевірка дотримання нормативних вимог	Аудитори оцінюють, наскільки діяльність компанії відповідає вимогам місцевих регуляторів і законодавству, зокрема вимогам щодо платоспроможності, ліцензій і звітності
5	Оцінка ризиків	Це ключовий елемент аудиту страхової компанії. Аудитори аналізують управління ризиками в компанії, зокрема страховими, операційними, інвестиційними та ринковими ризиками. Також перевіряється стратегія перестраховування як спосіб захисту від можливих втрат
6	Завершальний етап.	Після збору всієї необхідної інформації аудитор складає звіт, де описує виявлені недоліки, надає рекомендації щодо їх виправлення та вказує на сильні сторони компанії.

Види аудиту страхової компанії

1. Фінансовий аудит. Оцінка правильності фінансових звітів.

2. Операційний аудит. Аналіз ефективності операційних процесів.
3. Комплаєнс-аудит. Перевірка дотримання нормативних вимог.
4. Інформаційно-технологічний аудит. Оцінка захисту інформаційних систем і даних.

Аудит страхової компанії включає оцінку фінансової стійкості, ефективності управління, а також дотримання нормативно-правових вимог і професійних стандартів. Методичні підходи до аудиту страхової компанії зазвичай охоплюють такі основні аспекти:

1. Оцінка внутрішнього контролю:
 - Огляд системи внутрішнього контролю та управління ризиками.
 - Перевірка ефективності процедур управління страховими резервами.
 - Оцінка процесів виявлення, моніторингу та управління ризиками.
2. Аналіз фінансових показників:
 - Перевірка фінансової звітності та бухгалтерських даних.
 - Оцінка фінансової стійкості за допомогою коефіцієнтів, таких як рентабельність, ліквідність та платоспроможність.
 - Аналіз дохідності інвестиційного портфеля та відповідність фінансовим зобов'язанням.
3. Аудит страхових резервів:
 - Оцінка правильності розрахунку та розподілу страхових резервів.
 - Перевірка відповідності резервів вимогам регуляторних органів.
 - Оцінка достатності резервів для покриття зобов'язань.
4. Перевірка відповідності нормативним вимогам:
 - Оцінка дотримання ліцензійних вимог та інших законодавчих нормативів.
 - Аналіз відповідності до вимог регуляторів щодо звітності та обліку.
 - Перевірка відповідності процедур компанії до загальних стандартів страхового ринку.
5. Аналіз управління капіталом та ризиками:
 - Оцінка адекватності капіталу компанії з урахуванням ризикового профілю.
 - Перевірка ефективності управління інвестиційними активами.
 - Оцінка політики андеррайтингу, прийняття та регулювання страхових ризиків.

6. Оцінка операційних процесів:

- Перевірка основних операційних процедур, включаючи виплату страхових відшкодувань.
- Аналіз ефективності обробки договорів страхування, актуарних розрахунків та виконання зобов'язань перед клієнтами.

7. Методики оцінки ризиків:

- Використання стандартних методів (таких як стрес-тестування, аналіз чутливості) для оцінки ризиків.
 - Застосування аналітичних процедур для виявлення відхилень у фінансових та операційних показниках.
 - Аналіз управлінських рішень та їх впливу на загальний рівень ризику компанії.
- Ці методи дозволяють аудиторам сформулювати об'єктивну думку про діяльність страхової компанії, виявити потенційні ризики та надати рекомендації для покращення її роботи.

Таким чином аудит страхової компанії допомагає виявити ризики, що можуть негативно вплинути на її стабільність, підвищити рівень прозорості, а також забезпечити довіру клієнтів та регуляторів.

На основі проведеного аудиту власники або керівники страхових компаній можуть переглянути ризики; скоротити заборгованості; переглянути структуру активів; скоригувати методи інвестування резервів та удосконалити менеджмент. Результати фінансового аудиту слугують вихідною інформацією як для органів Державного нагляду за страховою діяльністю, так і для клієнтів страховика.

Список літератури:

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 років. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu>

Андрущакевич К. О.,
здобувач освітнього ступеня «бакалавр» Львівського
національного університету імені Івана Франка
наук. керівник: к.е.н., доцент Шевців Л. Ю.

КОРИСТУВАЧІ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ

Компанії стикаються з численними викликами, такими як глобалізація, технологічні інновації та зміни в законодавстві. У таких умовах управлінці повинні приймати обґрунтовані та своєчасні рішення, спираючись на достовірну облікову інформацію. Ця інформація є основою для фінансового аналізу, планування, контролю та стратегічного управління, а розуміння того, як різні користувачі, такі як менеджери, інвестори та кредитори, сприймають і використовують її, є критично важливим для ефективного управління. Якість облікової інформації безпосередньо впливає на точність і адекватність управлінських рішень, що, в свою чергу, визначає фінансовий стан компанії та її конкурентоспроможність на ринку.

Користувачі облікової інформації — це особи або організації, які використовують фінансові та бухгалтерські дані підприємства для прийняття важливих рішень. Раніше було визначено двох основних користувачів бухгалтерської інформації: внутрішні та зовнішні користувачі. Кожна група використовує облікову інформацію по-різному, і вимагає, щоб інформація була представлена по-різному.

Зовнішні користувачі бухгалтерської інформації – це ті особи, які цікавляться інформацією про облікові записи організації, але вони не є частиною адміністративного процесу організації. Зовнішні користувачі прямо чи опосередковано зацікавлені в обліковій інформації. Внутрішні користувачі облікової інформації — це особи або підрозділи організації, які використовують облікову інформацію для виконання своїх функціональних обов'язків (рис.1).

Рис. 1. Користувачі облікової інформації

Джерело: складено автором за даними [1, с.11-13]

Для того, щоб облікова інформація була корисною, вона має містити такі корисні критерії: своєчасність, прогнозність, наявність зворотнього зв'язку із джерелами інформації, надійність, доступність, істотність, нейтральність, комплектність, порівнянність (табл. 1). Користувачі також повинні мати можливість порівнювати інформацію фінансових звітів різних підприємств.

Таблиця 1

Критерії облікової інформації

Критерій	Характеристика
Своєчасність	Інформація повинна бути надана вчасно для прийняття рішень.
Прогнозність	Здатність інформації допомогти у прогнозуванні майбутніх подій чи результатів.
Зворотний зв'язок	Взаємодія з джерелами інформації для уточнення та корекції даних.
Надійність	Інформація має бути точною та достовірною.
Доступність	Інформація повинна бути легкою для отримання і розуміння.
Істотність	Інформація має бути важливою для користувача та його потреб.
Нейтральність	Відсутність упередженості в поданні інформації.

Критерій	Характеристика
Комплектність	Інформація повинна бути повною, щоб забезпечити всебічне розуміння ситуації.
Критерій	Характеристика
Порівнянність	Можливість порівняння даних з іншими джерелами або періодами.

Джерело: складено автором за даними [2, с.9-10]

Облікова інформація відіграє критичну роль у формуванні управлінських рішень на всіх рівнях організації. Її вплив можна розглянути через кілька ключових аспектів:

1. Прийняття рішень (облікова інформація забезпечує менеджерів критично важливими даними, які допомагають ухвалювати стратегічні та оперативні рішення. Наприклад, аналіз фінансових звітів дозволяє визначити, чи потрібно зменшити витрати, інвестувати в нові проекти або скоротити штат. Надійна інформація про прибутки та витрати є основою для прийняття зважених рішень щодо напрямків розвитку бізнесу);

2. Оцінка ефективності (облікова інформація допомагає в оцінці продуктивності різних підрозділів або продуктів. За допомогою ключових показників ефективності (КПІ), менеджери можуть виявити сильні та слабкі сторони. Наприклад, аналіз доходів від продажу конкретних продуктів може вказати на ті, які потребують додаткового маркетингового підкріплення, або, навпаки, ті, які варто зняти з виробництва);

3. Планування та стратегічний розвиток (Облікова інформація є основою для довгострокового планування. Менеджери використовують історичні дані, щоб передбачити майбутні результати та визначити цілі. Наприклад, аналіз трендів у продажах може допомогти встановити реалістичні цілі на наступний рік або розробити нові стратегії для виходу на нові ринки);

4. Управління ризиками (облікова інформація дозволяє ідентифікувати та аналізувати ризики, пов'язані з фінансовими операціями та зовнішнім середовищем. Менеджери можуть використовувати дані для створення сценаріїв, які враховують можливі негативні наслідки, такі як зміни у ринкових

умовах або фінансові кризи. Це дозволяє розробити стратегії, які знижують ймовірність негативних наслідків);

5. Взаємодія з зовнішніми стейкхолдерами (чітка та прозора фінансова звітність підвищує довіру з боку інвесторів, кредиторів та регуляторів. Коли компанія надає достовірну облікову інформацію, це підвищує її репутацію на ринку. Інвестори більше схильні вкласти кошти, якщо вони бачать стабільність і позитивні фінансові результати. Також облікова інформація важлива для виконання регуляторних вимог);

6. Моніторинг і контроль (облікова інформація використовується для моніторингу виконання бюджетів та фінансових планів. Регулярний аналіз фактичних показників порівняно з планованими дозволяє виявити відхилення і вчасно реагувати на них. Наприклад, якщо витрати перевищують заплановані, це може сигналізувати про необхідність скорочення витрат або перегляду бюджету).

Отже, облікова інформація є критично важливим ресурсом для ухвалення управлінських рішень, а користувачі цієї інформації, залежно від їхніх потреб і цілей, відіграють вирішальну роль у цьому процесі. Керівники підприємств використовують облікові дані для розробки стратегічних планів, інвестори та кредитори – для оцінки ризиків і прийняття рішень щодо фінансування, а контролюючі органи – для моніторингу дотримання законодавства. Достовірність та своєчасність облікової інформації забезпечують обґрунтованість управлінських рішень, що безпосередньо впливає на успіх і стійкість бізнесу. Таким чином, взаємодія між користувачами облікових даних і самою інформацією формує основу для ефективного управління підприємствами та їх подальшого розвитку.

Список літератури:

1. Бухгалтерський облік : навчальний посібник / Н. Є. Скоробагатова. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2017. 248 с.
2. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: навчальний посібник / Є. М. Романів, С. В. Приймак, С. М. Гончарук та інші. Львів, ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. 772с.
3. Управлінський облік: навч. посіб./ Л. Ю. Шевців. Львів : Растр-7, 2022. 642 с.
4. Бухгалтерський облік : підручник / Р. Ф. Бруханський. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.

Гегера Н.П.,
здобувач освітнього ступеня «магістр»
Львівського національного університету імені Івана Франка
наук. керівник: к.е.н., доцент Приймак С.В.

ДІДЖИТАЛ-ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКОВО-ЗВІТНИХ ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

В умовах сьогодення трансформація обліково-звітних процесів українських підприємств визначається новітніми цифровими технологіями.

Однієї з них є технологія blockchain (блокчейн) використання якої дозволяє створити у цифровому середовищі облікову книгу або реєстр записів про здійсненні підприємством господарські операції та наявні бізнес-процеси.

Цінність технології blockchain полягає у тому, що інформація, яка вже була записана хоч один раз на цифровому носії не може бути змінена або знищена. Адже кожна нова господарська операція підтверджується попередніми. Завдяки цьому на підприємстві створюється база даних з високим рівнем захисту від фальсифікації чи знищення записів з метою приховування несанкціонованих (протиправних) дій працівниками і керівництвом підприємства.

Технологія blockchain має чимало переваг для забезпечення ефективності процесу управління підприємством, прийняття об'єктивних й вчасних управлінських рішень, які ґрунтуються на релевантних даних обліку, звітності та аналізу. Основні переваги використання технології blockchain подано на рис. 1.

Поряд із розглянутими на рис. 1 перевагами технологія blockchain має і свої недоліки, їх систематизовано рис. 2.

Керівництво підприємства повинно для себе зважити можливі переваги і недоліки цієї технології, і вже на основі цього приймати рішення щодо доцільності та необхідності використання технології blockchain для управління підприємством.

Застосування технологій такого типу як blockchain вимагає якісного матеріально-технічного та ліцензованого програмного забезпечення.

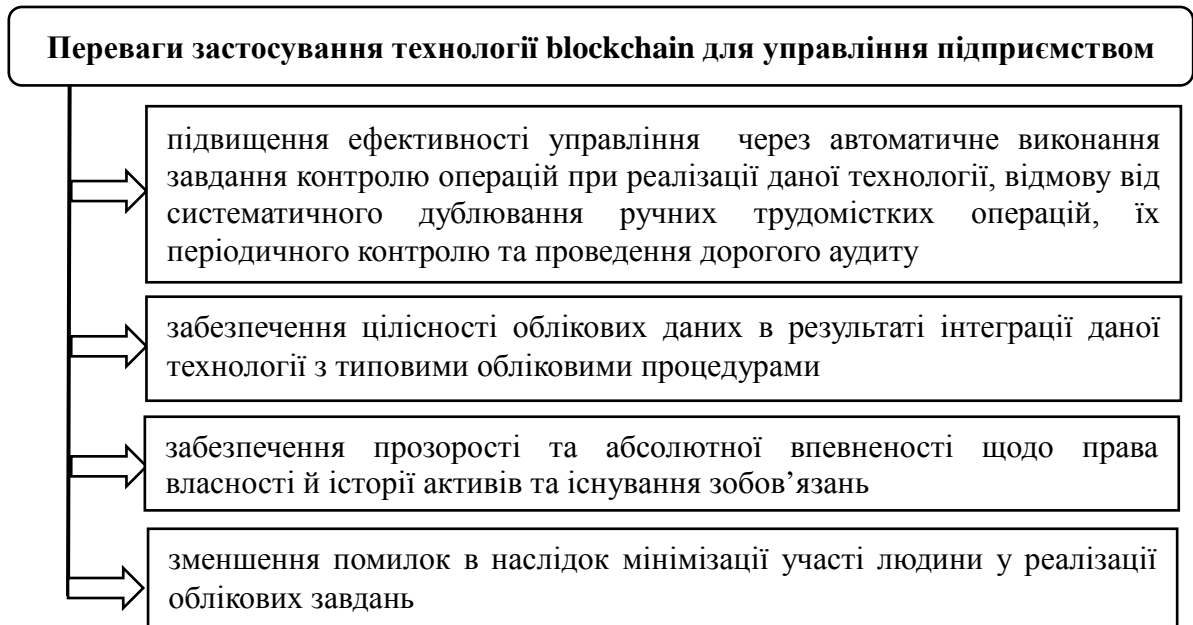

Рис. 1. Переваги застосування технології blockchain для управління підприємством

Джерело: складено на основі [2]

Рис. 2. Недоліки застосування технології blockchain при веденні обліку, здійсненні аналізу та аудиту на підприємстві

Джерело: складено на основі [5]

На нашу думку, найбільш перспективними напрямками застосування технології blockchain в обліковому процесі підприємств України є:

- 1) розрахунки із зовнішніми контрагентами: в умовах використання blockchain не потрібно буде звіряти рахунки;

2) рух активів всередині підприємства: автоматичне списання активів на відповідні рахунки при їх видачі з місць зберігання і приймання одержувачем;

3) оперативний облік в режимі реального часу: на зміну первинній інформації прийде фіксація транзакції в blockchain.

Ще одним потужним технологічним інструментом цифрової трансформації обліково-звітних процесів є Big Data (масиви великих даних), який може бути застосований вітчизняними підприємствами в управлінському обліку, звітності, при аналізі договорів та управлінні ризиками тощо.

Вважаємо, що використання Big Data підприємствами в Україні дозволить:

- підвищити аналітичність обліково-звітної інформації;
- скоротити час для формування обліково-звітної інформації без втрати інформацією своїх якісних властивостей;
- удосконалити підходи до набору якісних характеристик обліково-звітної та аналітичної інформації;
- забезпечити гнучкість сценаріїв управління підприємством та ін.

В умовах застосування сучасних цифрових технологій релевантним видом звітності цифрової економіки стає звітність в уніфікованому електронному форматі InlineXBRL (від англ. eXtensible Business Reporting Language – «розширена мова ділової звітності») й підготовлена відповідно до Таксономії UAXBRL МСФЗ за принципом «єдиного вікна» [3].

XBRL-звітність передбачає використання стандарту XBRL, завдяки якому є можливість обробляти великі обсяги інформації. В свою чергу це спрощує обмін інформацією між різними структурними підрозділами підприємства і між різними підприємствами. Сама ж фінансова звітність стає більш прозорою і доступною для інвесторів, кредиторів, партнерів та інших зацікавлених осіб.

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» в Україні фінансову звітність в єдиному електронному форматі iXBRL складають державні органи та підприємства, що формують звітність за МСФЗ:

- 1) підприємства, що становлять суспільний інтерес;
- 2) публічні акціонерні товариства; підприємства, які здійснюють діяльність із видобутку корисних копалин загальнодержавного значення;

3) підприємства, які провадять господарську діяльність з надання фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення, недержавне пенсійне забезпечення, допоміжна діяльність у сферах фінансових послуг і страхування, за винятком допоміжної діяльності у сфері страхування та пенсійного забезпечення [1].

Складати і надсилати до контролюючих органів державної влади фінансову звітність українським підприємствам за МСФЗ можна за допомогою будь-якої спеціалізованої програми для подання звітності. Найчастіше для цього використовується програма Medoc МСФЗ. Ця програма містить усі потрібні інструменти і функції для створення, заповнення та надсилання звітності в електронному вигляді.

Підприємствам в Україні потрібно буде використовувати Таксономію UA XBRL МСФЗ за той період, за який складається фінансова звітність.

Проведення будь-яких заходів з трансформації обліково-звітних процесів на українських підприємствах має бути інтегровано у структуру їх стратегічних і тактичних планів розвитку загалом. Це дозволить забезпечити логічність, системність, послідовність, узгодженість усіх проведених заходів й уникнути суперечливості і фрагментарності розвитку підприємства.

Отже, як результат проведеного дослідження можемо визначити, що ефективне функціонування підприємств в Україні в умовах кризових явищ, зумовлених війною, великою мірою залежать від впровадження сучасних інформаційних технологій. Завдяки їх впровадженню і використанню управління підприємством здійснюватиметься в режимі реального часу, оперативно і комплексно на основі достовірної обліково-звітної та аналітичної інформації з необхідним рівнем її деталізації.

Застосування новітніх інформаційних технологій таких як blockchain, Big Data тощо та інноваційних інструментів складання звітності таких як XBRL-звітність стимулює динаміку зміни обліково-звітних процесів у забезпеченні гнучкості сценаріїв управління підприємством при реалізації прийнятих рішень.

Список літератури:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 09.08.2024)
2. Король С.Я., Клочко А.О. Цифрові технології в обліку й аудиті. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. № 1 (112). С. 170-176.
3. Онешко С., Хом'як Н., Томілова-Яремчук Н., Кобець Д. Розвиток цифрових інструментів бухгалтерської (фінансової) звітності та її роль у забезпеченні фінансової безпеки економічного суб'єкта. *Економічні візії*. 2022. Вип. 10-11. С. 29-37.
4. Приймак С.В., Гегера Н.П. Організація обліково-звітних процесів та їх значення в управлінні приватним підприємством. *Фінансовий простір*. 2023. № 3 (51). С. 100-112.
5. Пуцентейло П.Р. Особливості функціонування аналітичного забезпечення підприємств. *Інноваційна економіка*. 2015. № 1. С. 194-198.

Герасименко Є.О.,
здобувач освітнього ступеня «бакалавр» Львівського
національного університету імені Івана Франка
наук. керівник: к.е.н., доцент Шевців Л.Ю.

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ: СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Розвиток ринкових відносин в Україні супроводжується посиленням конкурентної боротьби: швидко зростає номенклатура та обсяги виробництва товарів і послуг, збільшується кількість суб'єктів господарювання, вітчизняні підприємства виходять на міжнародні ринки товарів та послуг, тощо. З метою забезпечення зростання прибутку, суб'єкти господарювання використовують різноманітні механізми розширення клієнтської бази і збільшення обсягів реалізації, що у свою чергу призводить до зростання розміру дебіторської заборгованості. В сучасних умовах господарювання підприємства, наявність значних розмірів дебіторської заборгованості знижує ліквідність його активів, негативно впливає на фінансову платоспроможність, вилучає грошові кошти з обороту, і відповідно впливає на його фінансовий стан та зниження результативних показників діяльності. Тому, актуальним в діяльності підприємств є контроль за якістю ведення обліку розрахунків з дебіторами, що вимагає розробки чіткої та досконалої класифікації дебіторської заборгованості.

У положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», визначено методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності, який застосовується з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації щодо дебіторської заборгованості, встановлених іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Зокрема, в п. 4 цього П(С)БО 10, дебітори це юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми коштів, їх еквівалентів або інших активів, а дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Залежно від платоспроможності дебіторів, дебіторську заборгованість відповідно до П(С)БО 10 поділяють на сумнівну та безнадійну. Тоді як науковці, класифікують дебіторську заборгованість і за наявністю інших ознак: очікуваним терміном

погашення, способом виникнення, забезпеченістю, формою погашення тощо [1].

У п.4 П(С)БО №13 «Фінансові активи» надається визначення дебіторській заборгованості, що непризначена для продажу, «дебіторська заборгованість, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для продажу [2]. Дане тлумачення більш точно розкриває сутність поняття «дебіторська заборгованість». Таким чином, на основі аналізу чинних національних стандартів бухгалтерського обліку можна дійти висновку, що дебіторська заборгованість, за своєю суттю, є сумою заборгованостей дебіторів підприємству на певну дату, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для продажу.

Варто зауважити, що в міжнародній практиці не передбачено єдиного стандарту. Ці питання регулюються такими міжнародними стандартами як МСБО 1 «Подання фінансових звітів»; МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання»; МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка»; МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації». Проте, у згаданих міжнародних стандартах не дається чіткого визначення поняття дебіторської заборгованості. П.9 МСБО №39 зазначає: «позики та дебіторська заборгованість – це непохідні фінансові активи з фіксованими платежами, які підлягають визначенню та не мають котирування на активному ринку». Таке тлумачення поняття дебіторської заборгованості є ширшим порівняно з тлумаченнями наведеними у національних стандартах.

На думку багатьох фахівців класифікація дебіторської заборгованості на довготермінову і поточну є неоднозначною. Пропонуємо класифікувати дебіторську заборгованість залежно від ознаки, схем якої відображено на рис. 1[2]. Водночас, класифікація дебіторської заборгованості здійснюється обліковцями суто в межах рахунків, передбачених Планом рахунків, або ж лише за однією певною ознакою.

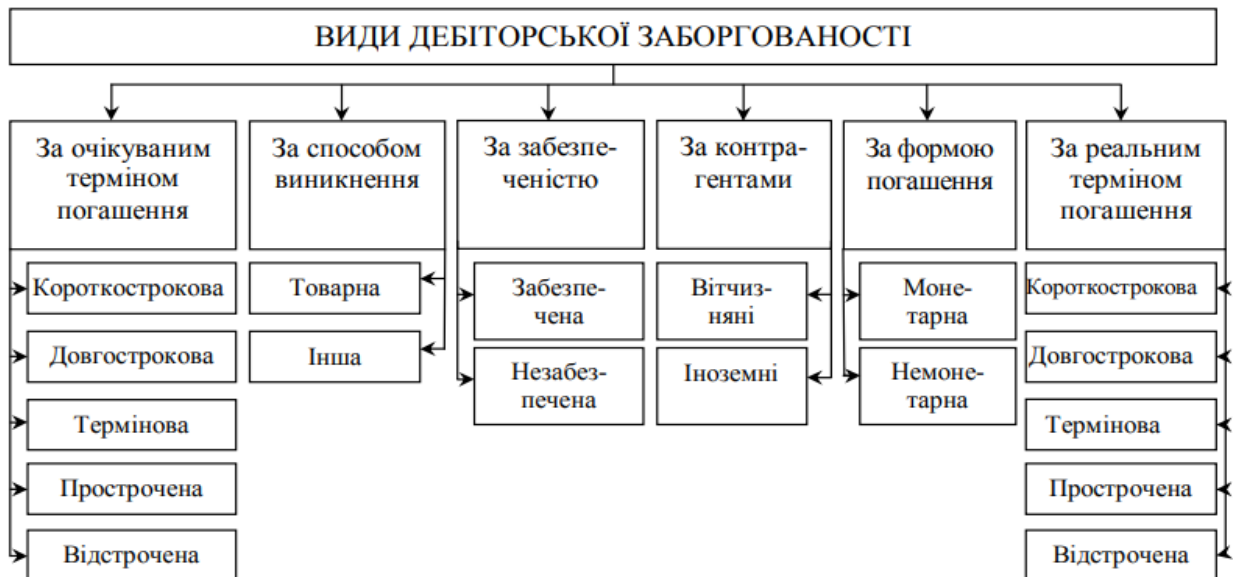

Рис. 1. Схема розширеної класифікації дебіторської заборгованості

Облік дебіторської заборгованості здійснюється на підставі первинних документів. Основним первинним документом, що використовується для обліку дебіторської заборгованості - є накладна, реквізитами якої є: одиниця виміру, найменування продукції, ціна, кількість та сума. На даному документі повинно бути чотири підписи: керівник, головний бухгалтер, хто відпустив і хто прийняв. Підприємство заповнює накладні згідно вимог чинного законодавства. Зі складу відпуск готової продукції оформляють на основі товарно-транспортної накладної, де зазначається: назва замовника, його адрес, вид транспортного засобу, найменування продукції, ціна, кількість, сума та прізвище особи, хто буде здійснювати перевезення. У такому первинному документі, як рахунок-фактура зазначається опис продукції, її вартість та дата оплати. Оригінал надсилається покупцю і має декілька дублікатів. Підписує рахунок директор та головний бухгалтер. Для обліку дебіторської заборгованості використовуються приймально-здавальні акти із зазначенням номера накладної, дати оформлення, номера та дати договору, назви і реквізитів замовника, одиниць виміру, кількості, оптової ціни та вартості продукції. Первинними документами, що підтверджують погашення дебіторської заборгованості є виписки з банку, векселі, прибуткові касові ордери.

Для віднесення дебіторської заборгованості до довгострокової необхідно, щоб виконувалися одночасно такі критерії: – заборгованість не виникає в ході

нормального операційного циклу; – строк її погашення більше 12 місяців. Дебіторська заборгованість, яка виникає в ході нормального операційного циклу, визнається поточною незалежно від строку погашення. Якщо до поточної дебіторської заборгованості підприємства відноситься дебіторська заборгованість зі строком погашення менше 12 місяців та дебіторська заборгованість зі строком погашення більше 12 місяців з дати балансу, то таку інформацію повинно бути розкрито у IX розділі Примітках до фінансової звітності.

Отже, правильне ведення обліку та дотримання підходів до класифікації дебіторської заборгованості, буде сприяти покращенню фінансової діяльності підприємства, а чітка організація обліку дебіторської заборгованості на підприємстві будь-якої форми власності сприятиме упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних із розрахункових операцій за борговими правами (з дебіторами).

Список літератури:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість": Наказ МФУ від 30.11.2000 р., № 304. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.
2. А.М. Должанський, А.М. Когутич. Теоретичні аспекти та класифікація дебіторської заборгованості. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. Вип. 24.2. – с.225
3. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємств /М.Д. Білик // Фінанси України . – 2003. – № 12.

Данилюк І.С.,
здобувач освітнього ступеня «бакалавр» Львівського
національного університету імені Івана Франка
наук. керівник: д.е.н., доцент Петришин Л.П.

ЗАСТОСУВАННЯ МСФЗ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) створюють основу для уніфікації та прозорості корпоративної фінансової звітності в глобальній економіці, забезпечують порівнянність фінансової інформації та сприяють міжнародному співробітництву.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) - це набір стандартів та інтерпретацій, що регулюють правила підготовки фінансової звітності. Вони були розроблені Радою з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB) і встановлюють правила підготовки фінансової звітності компаніями. Її мета - зробити діяльність компаній прозорою, забезпечити стабільність фінансових ринків і розвиток світової економіки; фінансова звітність за МСФЗ є своєрідним «знаком якості», що підтверджує достовірність інформації, що надається.

Існують різні підходи до створення національних стандартів бухгалтерського обліку з урахування положень та концепцій МСФЗ [1] (рис 1).

Таблиця 1

Підходи до застосування МСФЗ при розробці національних стандартів країнами Європейського Союзу

Спосіб застосування МСФЗ	Країни
Національні стандарти розробляються незалежно від МСФЗ	Велика Британія, Німеччина, Іспанія, Бельгія
	Франція, Литва, Португалія, Словаччина, Чехія
Національні стандарти розробляються окремо, але кожен стандарт містить порівняння з відповідними МСФЗ	Італія, Швеція, Данія, Австрія
Національні стандарти розробляються з урахуванням норм і правил МСФЗ	Болгарія, Словенія
МСФЗ використовуються як національні стандарти, але з додатковими поясненнями	Латвія, Румунія, Польща

Джерело: розроблене автором за даними [1]

Обов'язкове складання фінансової звітності за МСФЗ в Україні розпочалося після внесення змін до Закону України від 16 липня 1999 року № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Згідно цих змін зобов'язані складати фінансову звітність за МСФЗ в Україні підприємства, які входять до таких категорій: 1) підприємства, що становлять суспільний інтерес; 2) публічні акціонерні товариства; 3) підприємства, які здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення; 4) підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабміном [2].

Запровадження фінансової звітності за МСФЗ зумовлює ряд проблемних питань. Їхнім джерелом є сам процес упровадження МСФЗ, який передбачає залучення висококваліфікованих кадрів, тому що стандарти написані як філософія, а не як інструкція. Тому йдеться не лише про підготовку звітності за МСФЗ, а й про її розуміння і використання. Необхідно зауважити про також й про фінансові труднощі, пов'язані із вартістю переходу на МСФЗ та необхідністю формування інституційних механізмів, що забезпечують розроблення, упровадження МСФЗ і нагляд за їх дотриманням. Також до складнощів відноситься вирішення питань правового впровадження МСФЗ в національне законодавство і розроблення нових нормативів фінансової звітності. До негативних фактів віднесемо й досить повільне оновлення і переклад МСФЗ. Найчастіше спостерігається відставання в часі перекладу тексту або некоректність наявного перекладу стандартів [3].

Підприємства, що складають фінансову звітність за МСФЗ, повинні зареєструватися в Системі та готуватися до розкриття інформації в новому форматі, оскільки з 1 січня 2020 року для щорічної фінансової звітності формат XBRL є обов'язковим. XBRL (eXtensible Business Reporting Language) – це безкоштовна глобальна платформа для обміну діловою інформацією, зокрема фінансовою звітністю. Для реалізації цих норм міністерство фінансів затвердило переклад таксономії фінансової звітності за МСФЗ. МСФЗ Тахоному – це єдиний стандартний формат для електронного подання фінансової звітності відповідно до МСФЗ. Таксономія, згідно з Міжнародними

стандартами фінансової звітності(МСФЗ), є інтерпретацією цих стандартів у форматі XBRL. XBRL представляє собою електронний засіб подання фінансової звітності відповідно до МСФЗ. Хоча існують інші стандарти, такі як XML, Україна обрала саме XBRL[4].

Проблеми, пов'язані із переходом українських підприємств на Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), не можуть зменшити переваг, що виникають внаслідок таких змін. Позитивні аспекти застосування МСФЗ як для суб'єктів господарювання, які складають фінансову звітність, так і для її користувачів, включають:

- можливість отримання необхідної інформації для прийняття управлінських рішень;
- забезпечення порівняння показників звітності з іншими суб'єктами господарювання, незалежно від їхнього місцезнаходження та території здійснення господарської діяльності;
- можливість залучення іноземних інвестицій і позик, а також виходу на міжнародні ринки;
- забезпечення більшої довіри потенційних партнерів; надійність і прозорість інформації [4].

Впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) в Україні має велике значення для розвитку бізнесу. Ця ініціатива підвищить довіру до фінансової звітності компаній та забезпечить прозорість і достовірність інформації для потенційних інвесторів та фінансових установ. Гармонізація з міжнародними стандартами створить нові можливості для участі українських компаній у міжнародних бізнес-процесах та розширить їхні ринкові можливості. Крім того, впровадження МСФЗ підвищує ефективність управління бізнесом і сприяє розвитку та конкурентоспроможності підприємств; хоча МСФЗ є скоріше орієнтиром і не регулює правила бухгалтерського обліку, якщо фінансова звітність готується для акціонерів, інвесторів і кредиторів і стосується міжнародної діяльності, дотримання вимог МСФЗ є обов'язковим.

Список літератури:

1. Засадний В. Сучасний стан застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. м.Київ. 2016. С.22-30.

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. № 996-14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 04.10.2024)

3. Романашенко І.О.Особливості застосування МСФЗ в українських реаліях. Розвиток бухгалтерського обліку, оподаткування і контролю в умовах інтеграційних процесів. м.Херсон. 2020. С.158-160.

4. Микієвич О., Тивончук О. Виклики та перспективи переходу до міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні та світі. Acta Academiae Beregsasiensis. Economics. Випуск №4. 2023. С.448-457.

Когуц І. В.,
здобувач освітнього ступеня «бакалавр» Львівського
національного університету імені Івана Франка
наук. керівник: к.е.н., доцент Гончарук С.М.

ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ АУДИТОРСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Діяльність Державної аудиторської служби України (ДАСУ) під час війни є вкрай важливою, оскільки вона забезпечує прозорість та контроль за ефективним використанням державних коштів і ресурсів в умовах підвищених ризиків. Війна зумовлює значні витрати на оборону, відновлення інфраструктури та соціальні програми, що вимагає підвищеного контролю для запобігання корупції та нецільовому використанню ресурсів. ДАСУ також відіграє критичну роль у забезпеченні ефективного розподілу міжнародної фінансової та гуманітарної допомоги, що надходить в Україну, і створює основу для післявоєнного відновлення. В умовах війни, коли ресурси обмежені, а виклики надзвичайні, діяльність ДАСУ є важливим елементом забезпечення фінансової стабільності, довіри суспільства та міжнародних партнерів до державного управління.

Моніторинг публічних закупівель є одним із ключових заходів контролю, які проводить Держаудитслужба, маючи превентивний характер. Його метою є виявлення та усунення порушень до того, як вони спричинять негативні наслідки. Цей процес є відкритим і здійснюється онлайн протягом до трьох тижнів. У 2023 році служба провела 12,2 тисячі моніторингів, які охопили закупівлі на загальну суму 205,6 мільярда гривень. Тому вдосконалення процедури моніторингу закупівель є одним із першочергових кроків, спрямованих на підвищення ефективності державного фінансового контролю з боку Держаудитслужби [1].

Державна аудиторська служба України — це центральний орган виконавчої влади у формі інспекції, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України та який реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю [2].

Основними завданнями Державної аудиторської служби України є:

- реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю;
- внесення на розгляд Міністра фінансів пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у сфері державного фінансового контролю;
- здійснення державного фінансового контролю, спрямованого на оцінку ефективного, законного, цільового, результативного використання та збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, досягнення економії бюджетних коштів;
- надання у передбачених законом випадках адміністративних послуг [3].

Кроки, які потрібні для ефективної організації роботи Державної аудиторської служби України наступні наведені нижче.

1. Змістити фокус моніторингу із постконтролю на превенцію.

Протягом останніх двох років понад 80% моніторингів проводились вже після укладання договору на закупівлю, що знижує їхню ефективність. У таких випадках неможливо обрати іншого переможця, державні кошти часто вже витрачені, а розірвання виконуваного договору може призвести до судових позовів. Тому важливо виявляти значні порушення в конкурентних закупівлях на ранньому етапі — ще до укладання договору, коли є можливість запобігти негативним наслідкам. Під час проведення моніторингу процес закупівлі доцільно призупиняти [4].

2. Доопрацювати автоматичні ризик-індикатори та вдосконалити відбір закупівель для моніторингу.

У дороговартісних закупівлях порушення матимуть суттєвіші негативні наслідки, тож їх моніторинг має бути в пріоритеті. Варто запровадити обов'язковий моніторинг закупівель вартістю від 10 мільйонів гривень. Відбір закупівель меншої вартості для моніторингу має залежати від об'єктивних факторів, щоб уникнути корупційних ризиків та упередження. Поки що ризик-індикатори застарілі та стають підставою для початку моніторингу рідше ніж в 0,1% випадків.

3. Стандартизувати підходи до усунення порушень.

Способи усунення порушень, які Держаудитслужба зобов'язує виконувати замовників, часто не відповідають серйозності порушень або стадії закупівлі, на якій їх виявлено. Крім того, для однакових порушень можуть застосовувати різні заходи. Тому можна класифікувати порушення за ступенем їх впливу на закупівлю і чітко визначити способи їх усунення залежно від стадії та характеру порушення.

4. Надати аудиторам можливість запобігати переплатам.

В цій частині потрібно оновити та законодавчо закріпити правила формування очікуваної вартості тендеру та ціни прямого договору, включити це питання в чек-лист моніторингу та надати Держаудитслужбі повноваження й ресурси, щоб стежити за рівнем цін під час моніторингу та запобігати перевитратам публічних коштів.

5. Запровадити окрему скорочену процедуру судового оскарження моніторингів закупівель.

Оскарження висновку моніторингу закупівлі в суді може тривати понад рік. Протягом цього часу замовник може ігнорувати його і завершити закупівлю на власний розсуд, витратити публічні кошти та уникнути відповідальності. Навіть якщо врешті суд визнає висновок моніторингу законним, прогалини законодавства та сплив часу не дозволить цьому висновку вплинути на закупівлю. Варто розглянути ідею запровадити скорочену процедуру судового оскарження висновків моніторингу і детальніше регламентувати його виконання [1].

6. Розмежувати повноваження Рахункової палати та Держаудитслужби.

Повноваження Держаудитслужби та Рахункової палати в частині контролю за використанням державних коштів частково збігаються. Обидва органи проводять схожі аудити ефективності та відповідності, а також перевіряють внутрішній контроль розпорядників бюджетних коштів, що призводить до дублювання контролю. Для уникнення цього рекомендується чітко розмежувати їхні повноваження.

7. Посилити спроможність органу.

Держаудитслужба стикається з проблемами кадрової плинності, неефективних процесів і слабкої матеріальної бази. Для підвищення її ефективності необхідно: запровадити прозорий конкурс на посаду голови, розглянути введення особливого статусу для аудиторів для зміцнення їхньої незалежності, врегулювати питання оплати праці, кваліфікаційних вимог та підвищення кваліфікації. Також важливо проаналізувати та оптимізувати бізнес-процеси, посилити ризик-орієнтований підхід, покращити планування й контроль якості діяльності.

8. Підвищити прозорість заходів контролю та диджиталізувати їх.

Для підвищення прозорості слід публікувати результати контролю Держаудитслужби на сайті або в електронній системі, включаючи плани, вимоги, судові оскарження, кримінальні провадження та відшкодування коштів. Важливо зробити суспільно значущу інформацію публічною, навіть якщо розпочато кримінальне провадження.

9. Забезпечити доступ державних аудиторів до персональних даних порушників.

Потрібно врегулювати в законодавстві порядок доступу Держаудитслужби до персональних даних, зокрема у форматі автоматизованого доступу за допомогою взаємодії з електронними реєстрами Державної міграційної служби.

10. Вдосконалити співпрацю Держаудитслужби з органами правопорядку.

Потрібно переглянути порядок взаємодії між Держаудитслужбою та органами досудового розслідування, зокрема з точки зору законодавства та процесів. Важливо публікувати інформацію про статус розгляду матеріалів, переданих Держаудитслужбою правоохоронним органам. Це дозволить оцінити ефективність роботи аудиторів, якість їхніх висновків і виявити можливі проблеми у розслідуванні таких справ з боку правоохоронців [5].

Отже, діяльність Державної аудиторської служби України під час війни є критично важливою для забезпечення прозорого та ефективного використання державних коштів та міжнародної допомоги в умовах зростаючих ризиків. Для підвищення ефективності роботи ДАСУ слід змістити акцент на превентивні заходи, вдосконалити автоматичні системи моніторингу, стандартизувати

усунення порушень, запобігати переплатам, а також поліпшити співпрацю з органами правопорядку. Такі заходи сприятимуть зміцненню фінансової стабільності, суспільної довіри та ефективності післявоєнного відновлення країни.

Список літератури:

1. Моніторинговий портал «DoZorro». Все (не вкрали): які насправді публічні закупівлі в Україні: «Цифри говорять». URL: <https://dozorro.org/blog/vse-ne-vkrali-yaki-naspravdi-publichni-zakupivli-v-ukrayini>
2. Вільна онлайн-енциклопедія «Вікіпедія». Державна аудиторська служба України. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B0_%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%B0_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8
3. Міністерство фінансів України. Державна аудиторська служба України. URL: https://mof.gov.ua/uk/the_state_audit_service_of_ukraine-381
4. Державна аудиторська служба України. Держаудитслужба посилює співпрацю з міжнародними організаціями для боротьби з корупційними ризиками. URL: <https://dasu.gov.ua/ua/news/5166>
5. Державна аудиторська служба України. Зміст та принципи діяльності. URL: <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/1414>

Козік М. Р.,
здобувач освітнього ступеня «бакалавр» Львівського
національного університету імені Івана Франка
наук. керівник: к.е.н., доцент Приймак С. В.

ЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ В ПЕРІОД ПОВНОМАШТАБНОГО ВІЙСЬКОВОГО ВТОРГНЕННЯ

Військова агресія та економічна діяльність створює надзвичайно складний і динамічний контекст, який суттєво впливає на облік. В умовах війни традиційні облікові принципи та практики стали непридатними або занадто обмеженими для адекватного відображення реальної економічної ситуації.

До ключових викликів для обліку в умовах війни сьогодні включають:

- ✓ постійні зміни умов ведення бізнесу,
- ✓ руйнування інфраструктури,
- ✓ перебої з постачанням,
- ✓ коливання валютних курсів та інфляція, котрі створюють значні труднощі для точного обліку.

Війна супроводжується швидкими змінами в законодавстві, що регулює облік, податки та інші аспекти економічної діяльності, тому підприємствам доводиться оперативно адаптуватися до нових вимог. Руйнування архівів, втрата даних, обмежений доступ до інтернету та інших інформаційних ресурсів ускладнюють збір та обробку облікових даних. Стрес, невизначеність та інші психологічні фактори можуть впливати на якість облікових робіт та прийняття рішень. Тому в умовах війни проведення незалежного аудиту ускладнено, а інколи навіть неможливо.

НБУ з початку 2024 року розпочав цикл зниження облікової ставки, знизивши її з 15% (січень 2024) до 13% (вересень 2024) (рис. 1), хоча таке зниження даного показника поступово розпочалося ще з липня 2023 року.

Облікова ставка – це вартість кредитів НБУ комерційним банкам, які можуть отримати від центробанку довгострокове чи короткострокове рефінансування. Тобто облікова ставка повинна визначати ціну кредитів на ринку.

Зміни облікової ставки можуть мати значний вплив на українську економіку. Наприклад, підвищення облікової ставки може призвести до подорожчання кредитів, що може уповільнити економічне зростання. Зниження облікової ставки може зробити кредити більш доступними, що може стимулювати економічне зростання.

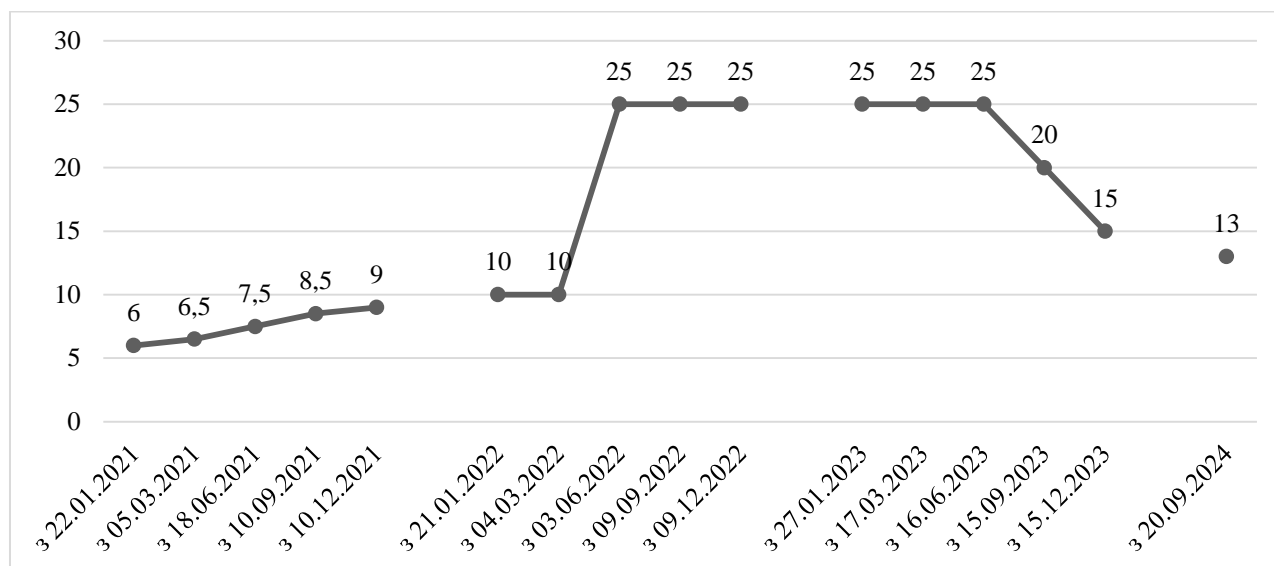

Рис. 1. Облікова ставка НБУ впродовж 2021-2024 рр., %

Джерело: складено за даними [2]

НБУ регулярно переглядає монетарну політику з урахуванням динаміки інфляції, курсової стійкості гривні та стану економіки. Економічна нестабільність обліку призводить до негативних наслідків, котрі мають вплив не лише на окремі характеристики та аспекти ведення звітності, а й вплив на загальну економічну ситуацію в Україні.

По-перше, спотворюється фінансова звітність. Неточні та неповні дані призводять до спотворення фінансової звітності, що ускладнює прийняття обґрунтованих управлінських рішень та залучення інвестицій. По-друге, порушується податкове законодавство, адже неправильний облік призводить до податкових проблем та штрафів. По-третє, відбувається ускладнення процесу прийняття рішень тому, що відсутня достовірна та своєчасна інформація, яка ускладнює прийняття ефективних управлінських рішень. Та, звичайно, зменшення довіри інвесторів. Спотворення фінансової звітності має негативний вплив на довіру інвесторів та ускладнює залучення фінансування [3].

Як альтернативу можна запропонувати рішення, що допоможуть утримати облік на стабільному рівні, або ж навіть покращити ситуацію в даному контексті. До прикладу, використання сучасних інформаційних технологій та програмних інструментів облікових систем для бізнесу. Впровадження хмарних технологій, систем електронного документообігу та інших інноваційних рішень може забезпечити безперервність облікових процесів, що сьогодні стане засобом зручної та ефективної роботи з низкою облікових інструментів.

Також співпраця з аудиторами допоможе підтримувати тісні зв'язки для отримання консультацій та забезпечення якості фінансової звітності. Співробітники облікового відділу, підвищуючи свою кваліфікацію, швидше та легше зможуть адаптуватися до нових умов роботи.

Окрім вище перелічених джерел альтернативних рішень задля утримання обліку в умовах економічної нестабільності варто згадати, що першоджерелом є державна цільова підтримка [4]. Держава повинна створювати сприятливі умови для ведення бізнесу та надавати підтримку підприємствам у вирішенні облікових проблем.

Основним завданням бухгалтерського обліку на сучасних підприємствах є формування повної та достовірної звітності про бізнес-процеси та результати, зокрема, фінансові, діяльності підприємства. Така інформація потрібна не тільки менеджерам бізнесу, але й інвесторам, кредиторам, керівництву та органам влади. Прибуток як основний фінансовий результат є не тільки метою будь-якого комерційного підприємства, але й найбільш видимим показником його діяльності. Саме тому облік показників собівартості та формування прибутку має бути переглянутий якомога ретельніше.

Аналіз облікових процесів підприємств в період повномасштабного вторгнення показав, що основними причинами їх нестабільності стали: руйнування виробничих потужностей, перебої з електроенергією та зміни податкового законодавства. Це призвело до спотворення фінансової звітності, ускладнення податкового адміністрування та зниження конкурентоспроможності українських виробників. Для стабілізації облікових процесів необхідно розробити спеціальні програми фінансової підтримки

підприємств, спростити податкове адміністрування та забезпечити безперебійну роботу електронних систем обліку.

Економічна нестабільність обліку в період військової агресії є серйозною проблемою, яка вимагає комплексного підходу до вирішення. Застосування сучасних технологій, адаптація облікової політики та підвищення кваліфікації персоналу можуть допомогти підприємствам подолати ці труднощі та забезпечити достовірність фінансової звітності.

Список літератури:

1. Пищуліна О. Соціально-економічні та гуманітарні наслідки російської агресії для українського суспільства. *Центр Разумкова*, 2022. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_Gum.pdf (дата звернення: 22.09.2024).

2. Облікова ставка Національного банку. НБУ: офіційний веб сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish> (дата звернення: 22.09.2024).

3. Облік діяльності бізнесу в умовах воєнного стану: новації – 2023: збірник матеріалів Першого бухгалтерського воркшопу. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 104 с. (дата звернення: 22.09.2024).

4. Богдан Тетяна Фінансово-економічні наслідки війни, 31 березня 2023. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoeconomichni_naslidki.html (дата звернення: 22.09.2024).

Корпан К.І.,
здобувач освітнього ступеня «магістр»
Львівського національного університету імені Івана Франка
наук. керівник: к.е.н., доцент Гончарук С.М.

НОВІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ І ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Контроль є надійним інструментом управління діяльністю підприємств, виявлення і запобігання загроз і ризиків, які виникають в процесі здійснення ними фінансово-господарських операцій. На сьогодні існує чимало видів і форм проведення контролю на підприємстві, вибір яких залежить від розміру, особливостей і масштабів діяльності підприємства, його організаційно-правової форми і форми власності тощо.

В умовах війни і у післявоєнний період в Україні для малих підприємств актуальності набуває проблема налагодження дієвої системи контролю, зокрема у контексті можливого шахрайства всередині підприємства, бізнес-провалів і необхідності підвищення ефективності управління бізнесом у складних соціально-економічних умовах розвитку національної економіки.

Внутрішній контроль повинен активно проникати в організаційну діяльність підприємства та у функції менеджменту, адже від результатів його проведення очікують не лише інформації про якість облікової та управлінської діяльності, але й пропозиції щодо їх удосконалення, стабілізації фінансового стану підприємства та попередження ризиків.

Для малих підприємств важливо обрати найбільш оптимальний підхід щодо організації системи внутрішнього контролю. Варіанти впровадження внутрішнього контролю на малих підприємствах подані на рис. 1.

Проаналізувавши переваги і недоліки кожного із запропонованих на рис. 1 варіантів реалізації і функціонування служби внутрішнього контролю на малому підприємстві, вважаємо, що найбільш доцільним та економічно вигідним для нього має стати варіант введення до штату однієї посади – внутрішнього контролера, який буде підпорядковуватися керівнику (власнику)

підприємства і буде мати доступ до усієї необхідної інформації, яка формується на підприємстві в результаті здійснення фінансово-господарської діяльності.

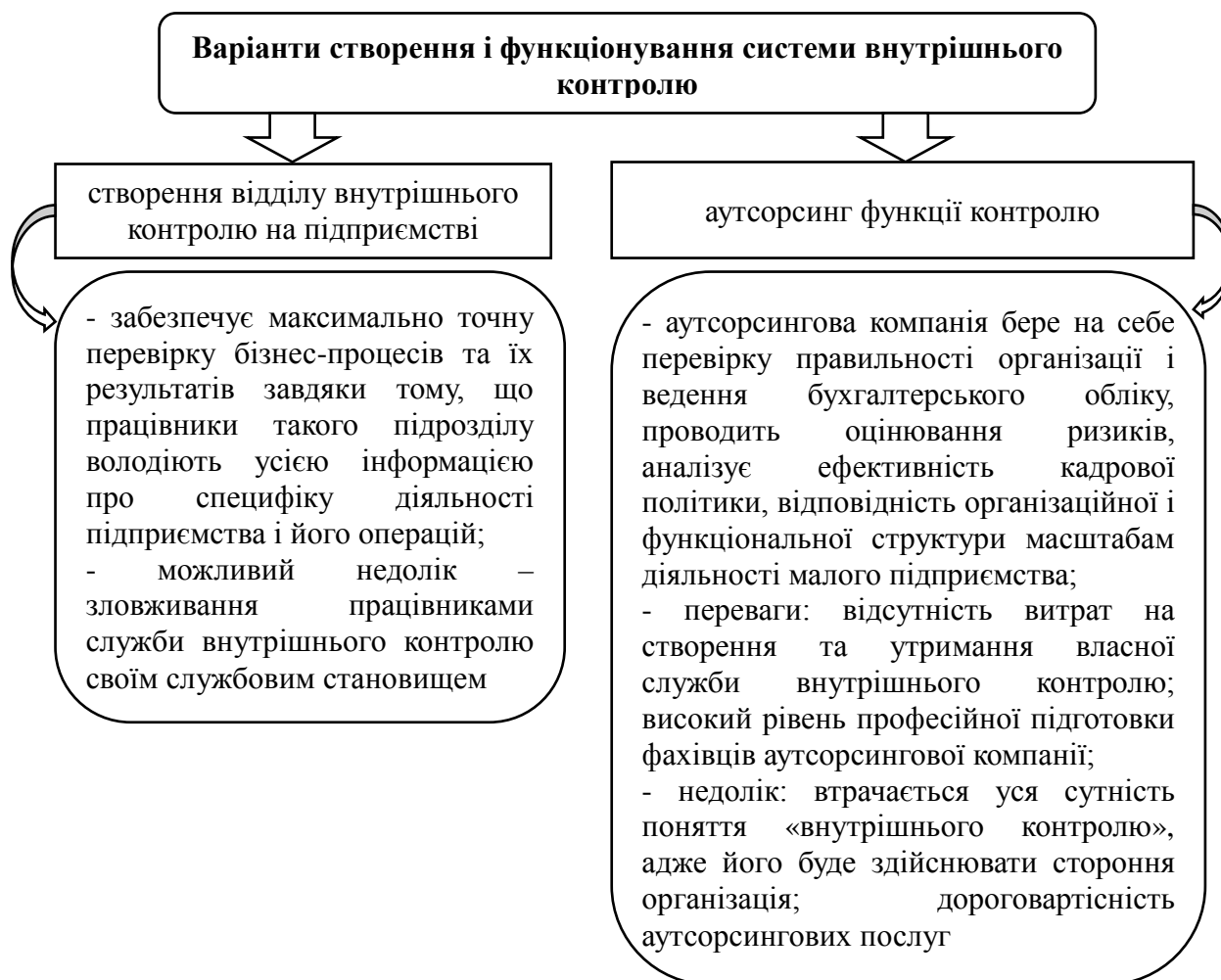

Рис. 1. Варіанти організації і функціонування служби внутрішнього контролю на малому підприємстві

Джерело: складено автором

В той же час, підприємства малого бізнесу в Україні потребують не лише формування ефективної системи внутрішнього контролю, але й потребують послаблення надмірного державного контролю, який створює значні перешкоди для підприємницької діяльності малих підприємств. За цих умов малий бізнес очікує від держави, перш за все, спрощення адміністрування бізнесу та перезавантаження ДПС України, особливо у воєнний і після воєнний період.

Податкова перевірка, як метод податкового контролю, дає можливість

підприємству забезпечити справедливі, конкурентні умови на ринку, скорочуючи рівень ухилень від оподаткування. Говорячи про особливості проведення податкових перевірок під час війни в Україні, визначено наступне.

Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану» від 12.05.2022 р. № 2260 поновлює можливість проведення [1]:

1) камеральних перевірок поданої податкової звітності, своєчасності реєстрації податкових накладних/розрахунків коригування, своєчасності подання податкових декларацій та своєчасності сплати узгоджених сум податкових зобов'язань;

2) документальних позапланових перевірок, що проводяться на звернення платника податків, та/або документальних позапланових перевірок платників податків, за якими отримано податкову інформацію, що свідчить про порушення платником валютного законодавства в частині дотримання граничних термінів надходження товарів за імпортними операціями та/або валютної виручки за експортними операціями;

3) фактичних перевірок, які проводяться за місцем фактичного здійснення платником податків діяльності, розташування його господарських або інших об'єктів права власності.

Документальні та фактичні перевірки під час дії воєнного стану проводяться за наявності безпечних умов для їх проведення, а саме:

1) безпечного допуску до територій, доступу до приміщень та іншого майна, що:

– використовуються для провадження господарської діяльності та/або є об'єктами оподаткування;

– або використовуються для отримання доходів (прибутку);

– або пов'язані з іншими об'єктами оподаткування платника податків;

2) безпечного допуску, доступу:

– до документів, довідок про фінансово-господарську діяльність, отримані

доходи, видатки платника податків та іншої інформації, пов'язаної з обчисленням і сплатою податків, зборів, платежів;

– до документів, довідок про дотримання вимог законодавства, здійснення контролю за яким покладено на контролюючі органи;

– до фінансової і статистичної звітності у порядку та на підставах, визначених законом;

3) безпечного проведення інвентаризації основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, коштів, зняття залишків товарно-матеріальних цінностей, готівки.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо скасування мораторію на проведення податкових перевірок» від 09.11.2023 р. № 3453-IX [2] з 1 грудня 2023 року, тимчасово діє мораторій на проведення документальних і фактичних перевірок за наявності відповідних на це підстав.

Поділяючи бачення малого бізнесу на проблему надмірного державного контролю, зокрема податкового контролю, ми вважаємо, що залежно від того наскільки ефективно буде працювати система податкового контролю, достатньою мірою будуть сплачуватись податкові зобов'язання підприємствами, включаючи і малий бізнес, розвиватиметься економіка країни та наповнюватиметься державний і місцеві бюджети. Для забезпечення прозорості та дієвості податкового контролю необхідно:

1. Удосконалити існуючий правовий механізм реалізації податкового контролю.

2. Узгодити форми і способи, за допомогою яких податковий контроль здійснюється уповноваженими органами державної влади.

3. Налагодити максимально гнучкі взаємовідносини між бізнесом та контролюючими органами, що здійснюватиметься у формі державно-приватного партнерства.

4. Передбачити відповідальність за результатами податкового контролю не лише для підприємства, але і податкового інспектора, якщо ним допущено помилки чи професійне недбальство.

Таким чином, ми вважаємо, що здійснення внутрішнього контролю є необхідним інструментом забезпечення розвитку малих підприємств України у сучасному конкурентному бізнес-середовищі. Підприємства малого бізнесу особливо потребують запровадження дієвої системи внутрішнього контролю, щоб забезпечити собі фінансову дисципліну, стійкість і довіру з боку потенційних інвесторів з урахуванням реалій воєнного стану в Україні.

Тоді як завдяки податковому контролю на малих підприємствах забезпечується належний рівень податкової дисципліни. Дотримання податкової дисципліни великою мірою залежить від свідомості самих підприємств-платників податків і створення державою належних умов для співпраці бізнесу та органів контролю (у т.ч. податкового контролю). Усі зміни в сфері податкового контролю потребують подальшого організаційного удосконалення.

Список літератури:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану: Закон України від 12.05.2022 р. № 2260-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2260-20#Text>. (дата звернення: 20.08.2024).

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо скасування мораторію на проведення податкових перевірок: Закон України від 09.11.2023 р. № 3453-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3453-IX#Text>. (дата звернення: 02.09.2024).

3. Гончарук С.М., Приймак С.В. Вплив організації внутрішнього аудиту на ефективність і повноту сплати податків в Україні. *Бізнес інформ*. 2019. № 6. С. 188-193.

4. Єгарміна В. Д. Податковий контроль: теоретичні засади і практика застосування. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2019. № 1. С. 166-176.

5. Кріль А.Ю. Доцільність впровадження системи внутрішнього контролю суб'єктами малого підприємництва. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3855>

Кошак Р.Ю.,
здобувач освітнього ступеня «магістр»
Львівського національного університету імені Івана Франка
наук. керівник: к.е.н., професор Петришин Л.П.

ПРОВЕДЕННЯ ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРОБІЗНЕСУ УКРАЇНИ

Україна за час незалежності змогла створити потужний агросектор, спроможний не лише повною мірою забезпечити потребу власного населення у продуктах харчування, а й формувати активну позицію країни на міжнародних ринках цілого ряду ключових агропродовольчих товарів.

До вторгнення російського агресора український агробізнес був ключовим гравцем на ринку продовольства у світі. За результатами 2021 року експортована ним сільськогосподарська продукція склала близько 45% від загальнодержавного експорту України.

На сьогодні держава разом з ЄС, співпрацюючи з банками-партнерами ЄБРР, надають допомогу підприємствам середнього і малого агробізнесу в Україні з метою розвитку і подолання негативних наслідків війни.

Для отримання такої фінансової підтримки Україна має провести низку реформ у сфері верховенства права, боротьби з корупцією, відмиванням грошей, а також забезпечити якісну ліквідацію наслідків війни, зростання кількості населення сільської місцевості, необхідні санітарні та фітосанітарні стандарти, які б відповідали стандартам і вимогам ЄС.

Та на жаль, реалії сьогодення зумовлюють виникнення нових схем та інструментів вчинення фінансових правопорушень на підприємствах агробізнесу в Україні. Враховуючи це, актуальності як для самих агропідприємств, так і держави в цілому, набуває питання недопущення будь-яких фінансових правопорушень в агросфері, а в разі їх виникнення – вчасне проведення фінансових розслідувань і виявлення причин вчинення таких правопорушень (у тому числі злочинів і шахрайств).

В Україні найбільш поширеним видом фінансових правопорушень характерним для діяльності вітчизняних підприємств, зокрема і агропідприємств, є податкові правопорушення. Вони здійснюються з

використанням різних схем мінімізації оподаткування, ухилення від сплати податків, заниження бази оподаткування, незаконного використання спрощеної системи оподаткування, а також пошуку і застосування прогалини і різного роду лазівки в податковому законодавстві тощо.

Серед різновидів податкових правопорушень найпоширенішим є ухилення від сплати податків, що передбачає використання незаконних прийомів зменшення розміру податкового зобов'язання.

Способами вчинення даного податкового правопорушення є [1]:

- неподання документів щодо обчислення і сплати податків, зборів (обов'язкових платежів);
- заниження чи приховування об'єкта оподаткування;
- неправильне обчислення сум податків і зборів;
- заниження податкових ставок і т.д.

Якщо говорити про загальну статистику викриття фінансових правопорушень, пов'язаних з ухиленням від сплати податків, зборів та обов'язкових платежів, то у 2023 році Бюро економічної безпеки (далі – БЕБ) відкрило близько 700 таких проваджень, вручило 41 підозру, направило до суду 7 обвинувальних актів і 24 клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності [1].

Тоді як за січень-квітень 2024 року БЕБ зареєстрвало 270 проваджень, вручило 13 підозр, відправило до суду 7 клопотань про звільнення від кримінальної відповідальності [1].

Ще одним різновидом фінансових правопорушень, характерним для діяльності вітчизняних підприємств агробізнесу є фінансові махінації та шахрайство, зокрема так зване корпоративне шахрайство.

Основними схемами фінансових махінацій, які застосовуються агропідприємствами в Україні, є корупція і хабарництво, використання службового становища та маніпулювання даними бухгалтерського обліку.

Серед найбільш поширених схем шахрайства чільне місце відводиться придбанню неіснуючих товарів і послуг, наданню благодійної допомоги, різним виплатам формально непов'язаним компаніям, а також взаємодії з державними

органами через посередників, реалізації інвестиційних проектів і непрозорій структурі маркетингових витрат [2, с. 90].

Якщо ж говорити про корпоративне шахрайство, то воно полягає в маніпуляціях обліковими записами та фальсифікації первинних документів, реєстрів обліку і звітності, навмисно неправильній оцінці активів і методів їх списання, навмисному пропущенні або приховуванні результатних записів або документів, незаконному отриманні в особисту власність грошових коштів та/або матеріальних цінностей, невідповідному відображенні записів в облікових реєстрах тощо [3, с. 298].

Різноманітність видів фінансових правопорушень негативно впливає на розвиток економіки і суспільного життя, а також фінансову стабільність і ділову репутацію окремо взятого аграрного підприємства. Це у свою чергу потребує своєчасного та об'єктивного проведення фінансових розслідувань як державними контролюючими та правоохоронними органами, так і приватними організаціями при наданні підприємствам послуги форензик.

Фінансові розслідування в Україні проводять органи БЕБ і правоохоронні органи, які мають значний вплив на економічну стабільність держави і впливають на рівень довіри міжнародних партнерів до українського бізнесу та дій органів державної влади.

Досить часто до процесу фінансових розслідувань залучаються фахівці-експерти з питань обліку та фінансового аналізу, які надають свої консультації на стадії порушення кримінальної справи, під час провадження досудового слідства, під час слідчих дій. Консультаційну форму допомоги фахівця-обліківця у фінансових розслідуваннях використовують як під час підготовки, так і безпосередньому проведенні процесуальних дій, зокрема, при вилученні документів, допиті, призначенні експертиз. Завдяки цьому слідчий матиме чітке розуміння того, які саме документи потрібно вилучити та на які господарські операції підприємства слід звернути увагу.

Проведення фінансового розслідування вчиненого правопорушення повинно здійснюватися на основі завчасного розробленого і погодженого плану розслідування, і передбачає налагоджену взаємодію між слідчим, оперативними

працівниками, фахівцями органів Бюро економічної безпеки (БЕБ), співробітниками контролюючих органів (зокрема органами ДПС України) і представниками громадськості, які залучені до розслідування.

У ході розслідування такого правопорушення як ухилення від сплати податків необхідно встановити обставини, що пом'якшують і обтяжують покарання суб'єктів злочину згідно чинного законодавства України, а також обставини, які сприяли вчиненню даного правопорушення. Також необхідно розкрити інші злочини, що супроводжуються перекручуванням у бухгалтерських документах даних про прибутки чи витрати або приховання інших об'єктів оподаткування.

Особливу увагу під час проведення фінансових розслідувань ухилення від сплати податків необхідно звернути на аналізі інформації про сліди злочину, що дозволяє змодельювати ситуацію, висунути версії, спланувати хід проведення фінансового розслідування тощо.

Значний масив доказової інформації про вчинені фінансові правопорушення знаходиться у різних документах, які можна об'єднати у чотири групи (рис. 1).

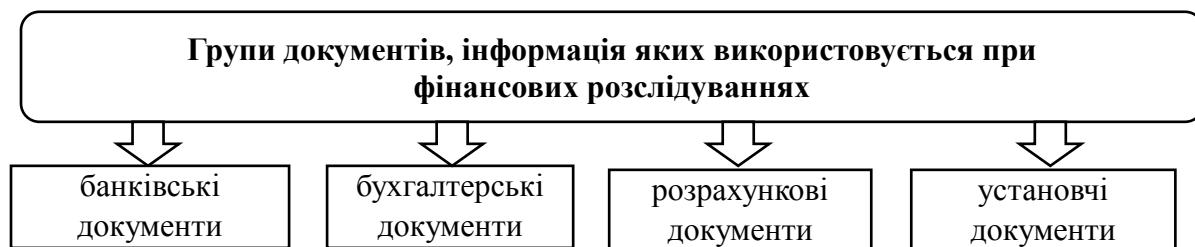

Рис. 1. Групи документів, які використовуються як доказова база при фінансових розслідуваннях

Джерело: складено автором на основі [4, с. 72]

Усю необхідну для проведення фінансових розслідувань інформацію з отриманих документів слід опрацьовувати у комплексі, дотримуючись вимог конфіденційності.

На підставі усього вищесказаного, можемо зробити висновок про те, що боротьба з фінансовими правопорушеннями під час війни має бути максимально ефективною. На нашу думку, для уникнення і зменшення

фінансових правопорушень необхідною є взаємодія бізнесу і держави. Адже бізнес буде вмотивований до недопущення фінансових порушень і дотримання законодавства лише у тому випадку, коли у нього буде впевненість, що сплачені податки спрямовуються за призначенням та в інтересах суспільства, а ті суб'єкти господарювання, які ухиляються від сплати податків, не отримуватимуть переваг над тими, хто сумлінно виконує обов'язки платника податків тощо.

Список літератури:

1. Баранова Н. Фінансові злочини у період війни. 2024. *Ліга Закон*. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/228455_fnansov-zlochini-u-perod-vyni (дата звернення: 18.08.2024)

2. Мотузенко О.В. Фінансові махінації та корпоративне шахрайство. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2021. № 4. С. 89-91.

3. Назарова К.О., Копчикова І.В. Аудит у запобіганні корпоративному шахрайству. *Бізнес Інформ*. 2017. № 10. С. 296-300.

4. Посібник щодо деяких аспектів здійснення фінансових розслідувань (дослідження фінансових відносин). К.: Державна служба фінансового моніторингу України, 2020. 160 с.

Курах О.М.,
здобувач освітнього ступеня «бакалавр» Львівського
національного університету імені Івана Франка
наук. керівник: к.е.н., доцент Шевців Л.Ю.

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Бухгалтерський облік є невід'ємною частиною управління будь-яким підприємством, адже він забезпечує систематизацію і контроль фінансових операцій, що відображають економічну діяльність суб'єкта господарювання. Регламентация ведення бухгалтерського обліку в Україні підпорядковується правовим нормам, які забезпечують прозорість, достовірність та єдність облікових процедур. Основні правила і принципи бухгалтерського обліку встановлюються державними нормативно-правовими актами та міжнародними стандартами.

Запровадження воєнного стану, часті зміни законодавчої бази (в тому числі останні зміни до плану рахунків), швидкий розвиток цифровізації, впровадження ринкових механізмів, різні форми власності, потребували внесення змін до національної системи бухгалтерського обліку та звітності як необхідної умови отримання достовірної інформації для прийняття управлінських рішень, вибору надійних господарських партнерів і запобігання підвищеного ризику діяльності.

Варто зауважити, що ведення бухгалтерського обліку в Україні регулюється комплексом законодавчих і нормативних актів, основним серед яких є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який визначає засади ведення обліку, обов'язки підприємств та вимоги до складання фінансової звітності. Його положення обов'язкові для всіх суб'єктів господарювання, незалежно від форми власності, виду діяльності чи організаційно-правової форми [1]. Порядок ведення бухгалтерського обліку наведено у ч. 4 ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а саме:

-наймання бухгалтера як працівника, тобто на основі трудових відносин. Можна найняти як одного бухгалтера, так і створити бухгалтерію з декількох працівників на чолі з головним бухгалтером;

-використання послуг бухгалтера, який зареєстрований як фізособа-підприємець (ФОП) (відносини [цивільно-правового договору](#), а не трудові). За таких обставин на підприємстві взагалі може не бути бухгалтера. Можна використовувати також змішаний варіант, коли один бухгалтер чи декілька є на первинних документах, але роботу й завдання головного бухгалтера фактично виконує ФОП, наприклад складання фінансової та податкової звітності, усі комунікації з ДПС;

-ведення обліку іншим підприємством. Це може бути аудиторська фірма, юридична фірма, бухгалтерська фірма тощо. Послуги надаються, як і у випадку з ФОП, згідно цивільно-правового договору. У такому разі у такій фірмі є найняті працівники, які й ведуть облік у клієнтів фірми. Недолік – дещо «розмита» відповідальність, клієнт на практиці має відносини здебільшого з керівником такої фірми, а не безпосередніми виконавцями роботи;

-ведення обліку самостійно. Вести бухгалтерський облік може власник або керівник (директор) підприємства не вдаючись до послуг бухгалтера. На етапі створення підприємства це цілком звичайна ситуація, коли перші дні відсутні найняті працівники і є тільки один директор, якому нічого не залишається, як вести облік господарських операцій;

-створення централізованої бухгалтерії, яка веде облік декількох юросіб. Це традиційна ситуація для шкіл, які фінансуються з бюджету. Наприклад, усі чи більшість шкіл міста може вести єдина централізована бухгалтерія у міському відділі освіти. Однак існують і школи, які виділяються на окремий баланс. Як правило, це школи-інтернати, спеціалізовані школи;

-ведення обліку самозайнятою особою, яка здійснює незалежну професійну діяльність. У даному випадку така особа надає бухгалтерські послуги. Щоправда, даний варіант існує лише «на папері».

Так, на малих підприємствах (мікропідприємствах), саме власник повинен подбати про те, хто буде вести облік. Якщо він не хоче нікого наймати, то може вести бухгалтерський облік самостійно. Винятком є лише акціонерні товариства, державні підприємства та бюджетні установи, де створення бухгалтерської служби є обов'язковим. Відсутність на підприємстві бухгалтера

не позбавляє власника обов'язку вести облік, наприклад у ситуації, коли бухгалтер, який був єдиним, звільнився.

Дія закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», не поширюється на фізичних осіб (ФОП). Згідно закону, ФОП бухгалтерський облік не ведуть, а їх діяльність у Податковому кодексі України називається «облік доходів», «облік доходів і витрат». ФОП не використовують подвійний запис (бухгалтерські проводки), не складають фінансову звітність (баланс, звіт про фінансові результати та інші форми). ФОП-єдиноподатникам дозволено вести Книгу обліку доходів, Книгу обліку доходів і витрат у довільній формі. Проте [ФОП на загальній системі](#) оподаткування ведуть [Книгу обліку доходів і витрат за типовою формою](#), яку не потрібно реєструвати і можна навіть не друкувати та вести лише у електронному вигляді. Також ФОП подають свою податкову звітність, звітують щодо зарплати найманих працівників, подають і статистичну звітність по напрямках, які потрапляють до Табелю статистичних спостережень, що затверджується на відповідний рік Держстатом.

Ключовим документом, який регламентує методику ведення бухгалтерського обліку, є Національні стандарти бухгалтерського обліку (НСБО), які [2] деталізують вимоги до облікових процедур та узгоджують їх із міжнародними стандартами: (МСФЗ, МСБО).

Бухгалтерський облік ґрунтується на кількох основоположних принципах, регламентованих законодавчо, основні з яких відображено в табл. 1 [4].

Таблиця 1

Основні принципи бухгалтерського обліку

Принцип	Характеристика
Принцип повного висвітлення	Всі господарські операції підприємства мають бути відображені в обліку в повному обсязі.
Принцип нарахування і відповідності доходів та витрат	Доходи і витрати відображаються у тому періоді, коли вони фактично відбулися, незалежно від руху коштів.
Принцип обачності	Оцінка активів і зобов'язань здійснюється з урахуванням ризиків, щоб уникнути завищення доходів і заниження витрат.
Принцип автономності	Підприємство веде бухгалтерський облік окремо від його власників або інших суб'єктів господарювання.
Принцип безперервності	Припущення, що підприємство продовжуватиме свою діяльність у майбутньому без значних обмежень у часі.

З огляду на глобалізацію економічних процесів, Україна прагне гармонізувати свою систему бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами. Зокрема, міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) набувають все більшого значення в Україні, оскільки дозволяють підприємствам надавати більш прозору й уніфіковану фінансову інформацію, що особливо важливо для міжнародних інвесторів і партнерів. МСФЗ забезпечують стандартизацію фінансової звітності на міжнародному рівні, що дає змогу порівнювати результати діяльності компаній із різних країн. Перехід на МСФЗ є обов'язковим для публічних компаній, банків та страхових організацій в Україні, що сприяє покращенню інвестиційного клімату та підвищенню довіри з боку іноземних партнерів [3]. Підприємства зобов'язані складати фінансову звітність відповідно до регламентованих стандартів, яка є підсумковим результатом бухгалтерського обліку за певний період. Вона включає баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів та звіт про власний капітал. Ці документи мають відповідати вимогам НСБО або МСФЗ залежно від типу підприємства та його діяльності.

Контроль за дотриманням правил ведення бухгалтерського обліку здійснюють внутрішні служби підприємства, зовнішні аудитори, а також державні органи, наприклад, Державна податкова служба України. Це гарантує дотримання законодавчих вимог, правильність ведення облікових операцій і відповідність звітності дійсному фінансовому стану підприємства [4].

Отже, регламентація ведення бухгалтерського обліку в Україні, для підприємств різної форми власності, є важливим елементом у системі управління економічною діяльністю підприємств. Вона ґрунтується на національних законодавчих актах і міжнародних стандартах, які забезпечують єдність, точність та прозорість облікових процесів. Гармонізація українських стандартів із МСФЗ дозволяє підвищити довіру до українських підприємств на міжнародній арені та сприяє їхньому розвитку в глобальній економіці.

Список літератури:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV. Відомості Верховної Ради України, 1999. № 40. ст. 365.

2. Національні стандарти бухгалтерського обліку. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт: <https://mof.gov.ua>.
3. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). Офіційний сайт Ради з міжнародних стандартів фінансової звітності (IFRS): <https://www.ifrs.org>.
4. Бутинець Ф.Ф., Кірейцев Г.Г. Теорія бухгалтерського обліку: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. – 512 с.

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФІНАНСОВОМУ ОБЛІКУ

Традиційний фінансовий облік зіштовхується з низкою викликів, які уповільнюють роботу і знижують ефективність. Величезні обсяги даних, що накопичуються щодня, вимагають значних ресурсів для обробки. Рутинні завдання, такі як звірка та підготовка звітів, віднімають багато часу та зусиль співробітників. Крім того, людський фактор завжди несе ризик помилок, що може призвести до неточностей у фінансовій інформації. Швидко змінюване законодавство та регуляторні вимоги також ускладнюють процес ведення обліку.

Штучний інтелект може стати рішенням цих проблем, адже це не просто модний термін, а потужний інструмент, який може трансформувати різні сфери нашого життя, включаючи фінанси. Його використання у обліку відкриває значні перспективи, які можуть суттєво змінити сучасний підхід до управління фінансами і прийняття рішень у бізнесі. ШІ-системи можуть швидко обробляти фінансову інформацію, виявляти помилки та аномалії, а також прогнозувати майбутні тенденції. Завдяки машинному навчанню, ШІ постійно вдосконалюється, стаючи все більш точним та ефективним.

Однією з ключових перспектив його використання є здатність автоматизувати широкий спектр рутинних задач. Наприклад, ШІ-системи здатні автоматично розпізнавати та класифікувати різноманітні документи, такі як рахунки, чеки, накладні, що значно скорочує час на їх обробку. Крім того, ШІ може автоматично зіставляти банківські виписки з внутрішніми даними компанії, виявляючи розбіжності та невідповідності, що дозволяє своєчасно виявляти помилки та запобігати фінансовим втратам. Автоматизація процесу формування фінансової звітності також є важливим напрямком застосування

ШІ. Він може збирати дані з різних джерел, проводити необхідні розрахунки та складати звіти відповідно до вимог законодавства.

Не менш важливим є можливість аналітики великих даних. ШІ-системи можуть аналізувати величезні масиви даних за короткий термін, включаючи історичні дані, дані про ринок, дані про клієнтів, виявляти в них приховані закономірності, які недоступні для традиційних методів аналізу. Це дозволить бухгалтерам та фінансовим аналітикам отримувати більш глибоке розуміння фінансового стану компанії та приймати більш обґрунтовані бізнес-рішення. Наприклад, ШІ може прогнозувати попит на продукти та послуги, що дозволить компаніям оптимізувати виробництво та запаси. Тим самим він може аналізувати і раціональність витрати, на основі чого, можна приймати рішення щодо ефективності використання цих ресурсів [1]. Крім того, ШІ може допомогти в прийнятті більш обґрунтованих рішень щодо інвестування, визначивши, які сектори економіки мають найбільший потенціал для зростання, які компанії є найбільш перспективними, а також оцінити ризики, пов'язані з різними інвестиційними проектами, що в свою чергу допоможе досягти більш високої віддачі від інвестицій.

Виявлення аномалій в даних – це трудомістка і довга робота, але для штучного інтелекту це завдання цілком під силу. ШІ-системи здатні аналізувати величезні обсяги фінансової інформації в режимі реального часу, виявляючи будь-які відхилення від норми, які можуть свідчити про шахрайство. Це дозволяє виявляти підозрілі транзакції та фінансові махінації набагато швидше та ефективніше, ніж будь-які традиційні методи. Крім того, ШІ постійно навчається, адаптуючись до нових схем шахрайства. Проте, це лише одна сторона медалі. Інша, не менш важлива, – це забезпечення конфіденційності даних. Адже фінансовий облік – це величезний масив інформації, яка потребує надійного захисту. ШІ може допомогти вирішити цю проблему завдяки використанню таких технологій, як анонімність та шифрування.

Також є перспектива трансформації фінансового обліку, особливо у взаємодії з податковою службою та дотриманням законодавчих норм. Штучний інтелект може автоматизувати такі операції, такі як розрахунок податків та

підготовка декларацій, підвищуючи точність і знижуючи ризики помилок. Аналізуючи великі обсяги даних, ШІ-системи можуть прогнозувати податкові наслідки бізнес-рішень, оптимізувати податкове планування та виявляти потенційні податкові ризики [2]. Це дозволяє компаніям не лише уникнути штрафів та пені, але й проактивно адаптуватися до змін у податковому законодавстві. Взаємодія з податковою службою також спрощується завдяки електронній подачі звітності, яку ШІ може автоматично формувати та адаптувати до нових вимог.

Використання штучного інтелекту у фінансовому обліку – це здатність покращити процеси внутрішнього та зовнішнього аудиту. Завдяки ньому можна автоматизувати аналіз величезних обсягів фінансових даних і виявляти потенційні помилки або відхилення ще на ранніх етапах. Це дозволяє значно скоротити час на проведення аудиторських перевірок та підвищити їхню ефективність. А більш точні та надійні аудиторські висновки, підвищують довіру інвесторів та інших зацікавлених сторін до фінансової звітності компанії, що робить її більш привабливою для інвестицій та конкурентноспроможною на ринку [3].

Таким чином, штучний інтелект відкриває нові горизонти у сфері фінансового обліку, пропонуючи сучасні інструменти для трансформації традиційних методів обробки фінансових даних. Його застосування дозволяє значно підвищити продуктивність бухгалтерів, мінімізувати кількість помилок і забезпечити більш точну і своєчасну фінансову звітність. ШІ також сприяє проактивному підходу до управління фінансами, дозволяючи прогнозувати майбутні тенденції та приймати більш обґрунтовані бізнес-рішення.

Список літератури:

1. Трачова Д. М., Давидюк Т. М., Демчук О. М. Перспективи використання штучного інтелекту у фінансовому обліку. *Підприємництво та управління розвитком соціально-економічних систем*. 2023. №2. С. 173-183.
2. Приймук В. В. Впровадження штучного інтелекту у фінансову діяльність підприємства. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*. 2023. №1. С. 187-194.
3. Штучний інтелект як інструмент для підвищення ефективності та якості професійних послуг. «Делойт» в Україні. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/about-deloitte/articles/artificial-intelligence-for-improving-professional-services.html> (дата звернення: 04.10.2024).

Стасюк А.-М.О.,
здобувач освітнього ступеня «бакалавр» Львівського
національного університету імені Івана Франка
наук. керівник: к.е.н., доцент Шот А.П.

ВПЛИВ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ

Сучасний світ фінансового обліку зазнає значних змін під впливом новітніх технологій, які сприяють підвищенню ефективності та точності обробки даних. Однією з найбільш інноваційних і потенційно трансформаційних технологій є блокчейн, яка здатна суттєво змінити традиційні підходи до ведення бухгалтерського обліку та фінансового управління. Хоча на початкових етапах блокчейн був відомий переважно як основа для криптовалют, проте його застосування не обмежується лише цифровими валютами. Фактично, можливості цієї технології значно ширші, і вони мають великий потенціал для впливу на різні галузі економіки та бізнесу, включаючи фінансовий облік.

Важливо розуміти, що блокчейн – це не просто технологія зберігання та передачі даних, а цілісна система децентралізованих записів, які захищені від змін або несанкціонованих втручань. Ця технологія підвищує безпеку інформації більше, ніж поточні системи кодування. Усі завершені транзакції зберігаються для всіх, хто користується ланцюжком, унаслідок чого створюється зашифрований запис, який не можна змінити та який залишатиметься в системі вічно. У системі блокчейн відсутня центральна база даних, через що хакери не знають, коли саме здійснити свої потенційні атаки, щоб отримати найважливішу інформацію. Можливість роботи без панелі управління зводить до мінімуму ризик збою системи в разі кібератаки на одну людину–користувача системи (паралізує всю мережу в разі атаки на центральний блок). Ще одне міркування, пов'язане з впровадженням системи блокчейн, полягає в тому, що традиційна модель обслуговування відрізняється від моделі блокчейна і передбачає участь посередників, що може призвести до зниження транзакційних витрат. Блокчейн пов'язаний з більш високими транзакційними витратами, оскільки він економить гроші в державних

установах (також званих бек-офісами). Можливість використання децентралізованого обліку ще більше знизить витрати і допоможе комерційним організаціям проводити транзакції в режимі реального часу. В результаті нова технологія характеризується широким спектром можливостей для її впровадження. Отже, блокчейн має величезний потенціал для підвищення ефективності та безпеки щоденних грошових переказів, платежів і корегувань у банківській системі [1, с. 106].

На основі вищезазначеного можна визначити головні переваги технології блокчейн у фінансовій сфері.

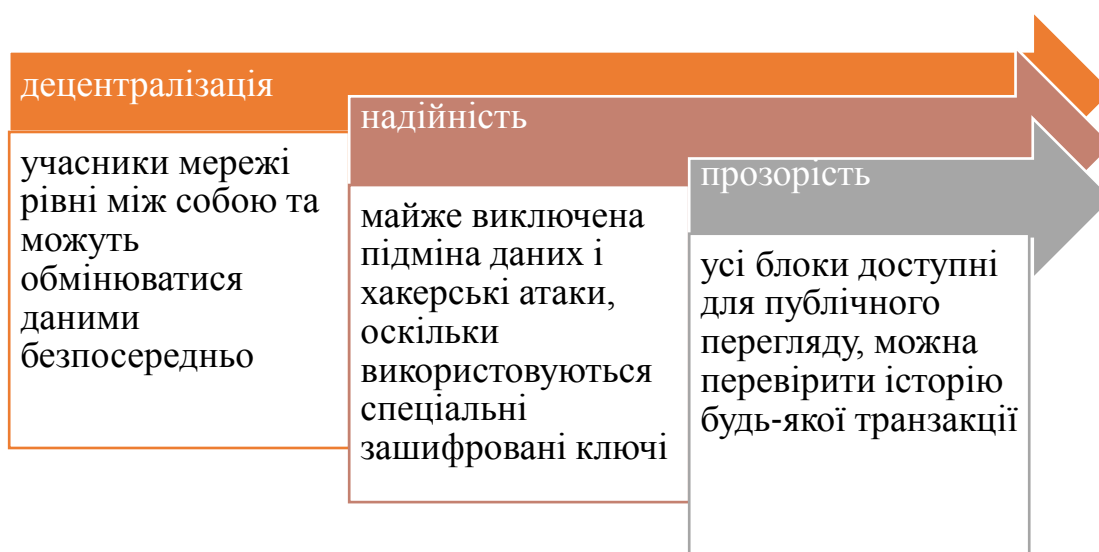

Рис.1. Основні переваги блокчейн-технології

Джерело: розроблено автором на основі джерела [2].

Однак, хоча обізнаність про переваги технології блокчейн значно зростає, варто відзначити, що існують значні перешкоди на шляху до її широкого використання. Основними з них є невизначеність в галузі права, колективні зусилля зі стандартизації основних вимог для впровадження блокчейна та відносно висока вартість розробки.

Разом із тим, блокчейн має ще інші недоліки, основними з яких є:

- низька адаптивність – зі збільшенням обсягу транзакцій, кількості блоків і вузлів, ефективність всієї системи знижується;
- незворотність – неможливо анулювати передачу інформації блокчейна, навіть якщо це зроблено помилково;

– атака 51% – якщо у блокчейні монет (наприклад, біткойн) більша частина обчислювальної потужності буде розподілена між кількома комп'ютерами, це призведе до порушення цілісності [1, с. 108].

Технологія блокчейн, яка пов'язує термінологію з категоріями бухгалтерського обліку, розглядається як рушійна сила змін в методології управління. За допомогою блокчейна учасники можуть обмінюватися даними про кожну транзакцію, що робить бухгалтерські записи видимими, а розподілена книга буде єдиним джерелом інформації для всіх сторін. Сторони також можуть надавати доступ лише для читання уповноваженим зовнішнім організаціям (регуляторам, аудиторам) для негайного розгляду операцій, що проводяться для звітування або інших цілей регулювання. Внаслідок цього процеси контролю та аудиту стають більш аналітичними, безшовними та автоматизованими. Результатом інтеграції блокчейна і штучного інтелекту в бухгалтерський облік і аудит стане розкриття незвичайних процесів у режимі реального часу (немає необхідності чекати до кінця звітного періоду). Замість того, щоб вести окремі записи на основі транзакційних документів, компанії можуть реєструвати транзакції безпосередньо в загальному реєстрі та створювати стабільну систему бухгалтерських записів. Після того, як усі вони зашифровані, практично недоцільно підробляти або знищувати записи, щоби приховати діяльність [3, с. 186].

Таким чином, впровадження блокчейн-технологій у фінансовий облік не лише сприяє підвищенню безпеки та прозорості, але й відкриває нові можливості для автоматизації процесів і оптимізації фінансових операцій, що робить цей інструмент важливим елементом у розвитку сучасних бізнес-процесів. На сучасному етапі розвитку фінансового ринку блокчейн-технологія володіє величезним потенціалом і активно інтегрується. Основними перевагами блокчейна є децентралізація, прозорість, висока надійність, відсутність посередників і мінімізація помилок, що сприяє її популярності у фінансовому секторі. Застосування цієї технології може підвищити рівень довіри між учасниками транзакцій, прискорити їх проведення, знизити витрати та зменшити ризики шахрайства та корупції.

Водночас основні виклики, з якими стикаються при впровадженні блокчейна, включають недостатню рентабельність інвестицій, відсутність чітких стандартів і регуляторних вимог, проблеми з конфіденційністю даних і шифруванням. У цьому процесі важливу роль повинна відігравати держава, оскільки швидкі темпи розвитку цієї технології можуть створювати потенційні ризики для країни.

Список літератури:

1. Чмерук Г. Вплив технології блокчейн на трансформацію фінансових відносин суб'єктів господарювання. Проблеми системного підходу в економіці. 2020. № 2(76). С.104–112. URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/2_76_2020_ukr/18.pdf
2. Солодовнік О. О., Докуніна К. І. Технологія блокчейн: сутність та перспективи використання в системі державних фінансів України. *Бізнес інформ.* 2021. № 3. С.126–131. URL: https://eprints.kname.edu.ua/63350/1/business-inform-2021-3_0-pages-126_131.pdf
3. Манчур І., Рівень використання технології блокчейн українськими підприємствами у сфері бухгалтерського обліку та аудиту. Економічний аналіз. 2021. № 31(3). С.183–189. URL: https://mail.business-inform.net/article/?year=2023&abstract=2023_5_0_91_97

Стельмах Д.В.
здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Львівського національного університету імені Івана Франка
наук. керівник: к.е.н., доцент Приймак С.В.

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Згідно з Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" № 996-XIV від 16 липня 1999 р.: "Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про господарську діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень" [1].

Основні етапи розвитку обліку в Україні почалися ще з VIII століття до н.е., коли на узбережжях Чорного та Азовського морів розвивалися грецькі колонії. Облік у них організовували за грецькими принципами, що включали реєстрацію доходів і витрат, зокрема для державних і торговельних операцій, з метою забезпечення прозорості фінансових справ.

У VII-IX ст. відбувається формування ранньофеодальної держави – Київської Русі. Бухгалтерський облік Київської Русі IX-XIII ст. за своїм походженням і характером був європейським, але зі значним впливом облікової культури Сходу. Розвиток обліку на Русі піднявся на новий щабель після прийняття християнства в 988 р. Осередками облікової освіти були храми й монастирі, останніх в XIII ст. було 50, 17 із них – у Києві. Облік у монастирях був організований за принципами камеральної бухгалтерії. Об'єктами обліку була готівка, доходи, видатки, а також дебіторська й кредиторська заборгованість [2].

Наприкінці XV ст. – першій половині XVII ст. В Європі набувала популярності подвійна бухгалтерія, яку запровадили італійські вчені. Саме в цей період облікова культура України- Русі, почала наближатися до західноєвропейської облікової системи. Таким чином, починаючи з XVI і до середини XVII ст. в Україні переважала італійська бухгалтерія.

У період існування козацько-гетьманської держави (друга половина XVII ст. – XVIII ст.), облік перебував під гетьманським контролем і не був відокремлений від його особистого майна.

Наприкінці XIX століття український національно-визвольний рух на західноукраїнських землях дав потужний поштовх розвитку облікової справи, зокрема сприяв відродженню національних облікових традицій та стимулював проведення наукових досліджень у цій галузі.

Внаслідок національно-визвольного руху на західноукраїнських землях якого була скасована феодальна залежність селян Галичини (1848 р.), Буковини (1849 р.), Закарпаття (1853 р.). Революційні події 1848 р., селянська реформа (1861р.) породили багато прогресивних ідей в обліку: відродження національного обліку, пошук реформаторських течій, початок наукової розробки питань обліку [3].

Після встановлення радянської влади в Україні бухгалтерський облік перетворився на інструмент державного контролю над економікою. У сталінський період облік був жорстко регламентований і служив для забезпечення виконання планів індустріалізації та колективізації. Хоча у повоєнний час та в 1960-1980-х роках були спроби модернізувати облік, він так і не вийшов за межі централізованої системи управління. До 1991 року облік в Україні був повністю інтегрований в радянську економічну систему, що обмежувало його розвиток.

В 1991 році, після проголошення незалежності України почалося формування національної системи бухгалтерського обліку. У 1998 році було розпочато її реформування для приведення у відповідність до ринкової економіки та міжнародних стандартів. Був затверджений новий план рахунків, реєстри обліку та форми звітності. Важливою подією стало прийняття Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність" 16 липня 1999 року, який зробив бухгалтерський облік обов'язковим для всіх підприємств, а фінансова звітність базується на його даних.

Сучасний стан бухгалтерського обліку в Україні характеризується поєднанням адміністративних і ринкових підходів, а також національних і

міжнародних стандартів. За останні двадцять років у системі обліку відбулися суттєві зміни, спрямовані на її адаптацію до вимог міжнародних стандартів.

Отже, історія розвитку бухгалтерського обліку в Україні демонструє поступову еволюцію від простих форм обліку в давніх грецьких колоніях до сучасної, інтегрованої в міжнародну систему облікової практики. Пройшовши через впливи різних державних формацій, від Київської Русі та козацько-гетьманської держави до радянського планового господарства, бухгалтерський облік на українських землях завжди був важливим інструментом управління економікою. Відновлення незалежності України стало новим етапом розвитку, коли національна система обліку була модернізована, щоб відповідати міжнародним стандартам. Сучасний бухгалтерський облік в Україні спрямований на прозорість, надійність і відповідність потребам ринкової економіки, що є важливим чинником розвитку економіки країни.

Список літератури:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 17.09.2024р.)
2. Бутинець, Ф.Ф. Історія бухгалтерського обліку: навч. посіб. : у 2-х ч. – 2-е вид., доп. і перероб. Житомир : Рута, 2001. Ч. 1. 512 с.
3. Пасько, Т.О. Історія бухгалтерського обліку [Текст] : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Пасько Т. О. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2009. - 141 с.

Суль Н. Р.,
здобувач освітнього ступеня «бакалавр» Львівського
національного університету імені Івана Франка
наук. керівник: к.е.н., доцент Приймак С. В.

ГАЛУЗЕВІ ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В БІЗНЕСІ

У сучасному бізнес-середовищі аналітичні дослідження стають невід'ємною складовою стратегічного управління та прийняття рішень. Галузеві особливості відіграють ключову роль у формуванні аналітичних підходів, оскільки різні сектори економіки мають свої специфічні потреби, виклики та можливості. Це підкреслює важливість адаптації аналітичних методів до конкретних умов кожної галузі.

Аналітичні дослідження – це систематичний процес збору, обробки та аналізу даних з метою отримання висновків, які допомагають у прийнятті рішень. Вони включають в себе використання різних методів і інструментів для оцінки бізнес-процесів, ринкових тенденцій, споживчої поведінки та фінансових показників.

Аналітична робота підприємства розпочинається з планування. Розрізняють загальний план аналітичної роботи на підприємстві та план (програму) конкретних аналітичних робіт. Загальний план складається на рік із розбивкою за кварталами, у якому зазначаються розділи основної діяльності, об'єкти для вивчення, періодичність і терміни проведення робіт, відповідальні технічні виконавці, а також технічні засоби та джерела інформації, необхідні для здійснення аналізу.

У планах окремих робіт, що складаються відповідно до загального плану, передбачаються об'єкти, етапи аналізу, терміни виконання та завдання.

Організація аналітичної роботи на підприємстві є складним процесом, що включає планування, виконання та оцінку результатів. Після складання загального плану аналітичної роботи, підприємства переходять до детального планування окремих аналітичних робіт. Це дозволяє більш ефективно координувати зусилля, розподіляти ресурси та досягати поставлених цілей (рис.1)

Для ефективного виконання аналітичних робіт на підприємстві необхідно дотримуватися структурованого підходу, що включає кілька ключових аспектів. Організація аналітичної роботи передбачає розробку загальних засад і порядку проведення аналізу, планування роботи в цілому, а також окремих її етапів. Важливими є також матеріальне, науково-методичне та кадрове забезпечення, загальне керівництво аналітичним процесом, прийом виконаних аналітичних робіт і порядок їх оформлення, а також контроль за реалізацією заходів, розроблених для поліпшення діяльності підприємства

Рис. 1. Організація проведення окремих аналітичних робіт

Джерело: складено автором за даними [2, с.12-13]

Принципи аналітичних досліджень відіграють критично важливу роль для підприємств, оскільки визначають підходи до проведення аналітичного аналізу. Системність, об'єктивність, актуальність, методологічна обґрунтованість, гнучкість, чіткість і оцінка ризиків (табл. 1) .Дотримання цих принципів не лише підвищує точність та надійність отриманих даних, але й сприяє підвищенню конкурентоспроможності та загальної ефективності бізнесу.

Принципи аналітичних досліджень

Принцип	Опис
Системність	Аналітичні дослідження проводяться в рамках комплексного підходу, що враховує всі аспекти діяльності підприємства.
Об'єктивність	Результати аналізу є неупередженими і базуються на достовірних даних і фактах.
Актуальність	Використання актуальних даних і методів критично важливе для отримання релевантних результатів.
Методологічна обґрунтованість	Застосування перевірених і науково обґрунтованих методів аналізу забезпечує точність результатів.
Гнучкість	Аналітичні дослідження адаптуються до змін у бізнес-середовищі та умовах функціонування підприємства.
Чіткість і зрозумілість	Результати дослідження повинні бути зрозумілі та чіткі для всіх зацікавлених сторін.
Оцінка ризиків	Аналіз ризиків, пов'язаних з діяльністю підприємства, є невід'ємною частиною дослідження.

Джерело: складено автором за даними [2, с.13-15]

Основні вимоги до організації економічного аналізу охоплюють кілька ключових аспектів. Вони включають визначення чітких цілей, вибір відповідних методів, забезпечення актуальності даних, інтеграцію результатів у практику, використання комплексного підходу, наявність кваліфікованих фахівців, систематичність проведення аналізу, застосування сучасних технологій і оцінку ризиків (табл.2)

Таблиця 2

Основні вимоги до організації економічного аналізу в галузях економіки

Вимога	Характеристика
Визначення чітких цілей	Визначення конкретних цілей для спрямування дослідження.
Вибір методів аналізу	Використання точних методів і технологій.
Актуальність даних	Збір перевірених даних.
Інтеграція результатів	Включення результатів в управлінську практику.
Комплексний підхід	Багатогранний аналіз різних аспектів діяльності.
Кваліфікація аналітиків	Наявність кваліфікованих фахівців для проведення аналізу.

Систематичність	Регулярне проведення аналізу для моніторингу змін.
Використання сучасних технологій	Застосування новітніх програмних засобів.
Оцінка ризиків	Виявлення та аналіз ризиків для їх управління.

Джерело: складено автором за даними [3, с.9-10]

Дотримання основних вимог до організації економічного аналізу є критично важливим для забезпечення його ефективності та результативності в будь-якій галузі. Чітке визначення цілей дозволяє зосередитися на ключових аспектах дослідження, тоді як правильний вибір методів і технологій сприяє отриманню точних і надійних результатів. Актуальність даних і їх інтеграція в управлінську практику забезпечують значущість аналізу, що, у свою чергу, дозволяє приймати обґрунтовані рішення. Комплексний підхід забезпечує всебічний огляд діяльності підприємства, а кваліфікація аналітиків гарантує професіоналізм у проведенні досліджень.

Отже, аналітичні дослідження є важливим елементом стратегічного управління в сучасному бізнесі. Вони допомагають підприємствам адаптуватися до специфічних потреб галузі та приймати обґрунтовані рішення на основі точних даних. Планування аналітичної роботи, що включає чітке визначення цілей і відповідальних, дозволяє ефективно використовувати ресурси. Дотримання принципів, таких як системність і об'єктивність, підвищує точність результатів і конкурентоспроможність.

Основні вимоги до організації економічного аналізу, включаючи вибір методів, актуальність даних і оцінку ризиків, забезпечують якість аналітичних досліджень. Підприємства, які впроваджують ці вимоги, здатні швидше реагувати на зміни та досягати успіху.

Список літератури:

1. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: навчальний посібник / Є. М. Романів, С. В. Приймак, С. М. Гончарук та інші. Львів, ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. 772с.
2. Чкан А. С., Гостева Ю. А. Сутність аналітичної роботи та інструменти бізнес-аналітики в управлінській діяльності. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Випуск 3 (03). 2016.С.286
3. Сидорова А. В., Біленко Д. В., Буркіна Н. В. Бізнес-аналітика: навчально-методичний посібник. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса. 2019. С.304

Суль Н. Р.,
здобувач освітнього ступеня «бакалавр» Львівського
національного університету імені Івана Франка
наук. керівник: к.е.н., доцент Шевців Л. Ю.

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «ФІНАНСОВІ ПРАВОПОРУШЕННЯ», ЙОГО ОЗНАКИ

У сучасному світі швидкого розвитку цифрових технологій, відкриваються нові схеми, форми та способи вчинення фінансових правопорушень, які є своєрідною передумовою появи транснаціональних злочинів у сфері фінансів і розвитку тіньової економіки. Згідно розрахунків науковців Дрезденського університету та Світового банку, які були розроблені для 162 країн світу, Україна за рівнем тіньової економіки знаходиться в одній групі з такими країнами як Білорусь (43,3% офіційного ВВП), Молдова (44,4% ВВП). Зростання масштабів фінансових правопорушень загрожує безпеці держави, підриває авторитет України, особливо в період воєнного стану, потребує міжнародної співпраці для активної боротьби. Фінансові правопорушення відносять до категорії найпоширеніших видів правопорушень, і актуальним є дослідження визначення цього терміну, його ознак з вивченням вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Фінансове правопорушення в законодавстві України було сформульоване в п. 1.5.3 Інструкції про порядок проведення ревізій і перевірок державною контрольно ревізійною службою в Україні, затвердженої наказом голови КРУ від 03.10.1997 № 121. Зокрема, термін «фінансове правопорушення» розглядався як дія або бездіяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання всіх форм власності, об'єднань громадян, посадових осіб, громадян України та іноземних громадян, наслідком яких стало невиконання фінансово-правових норм. Зазначене свідчить про відсутність нормативного визначення поняття «фінансове правопорушення» в чинному законодавстві. Із прийняттям Бюджетного кодексу України, законодавча влада сформулювала поняття бюджетного правопорушення – недотримання учасником бюджетного процесу встановленого цим кодексом та іншими нормативно-правовими актами порядку складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджету чи звіту про виконання

бюджету. Проте, нормативне визначення поняття «фінансове правопорушення» у вітчизняному законодавстві відсутнє.

Важливим внеском у вирішенні проблеми визначення фінансового правопорушення є зарубіжний досвід, який пропонує різноманітні підходи до класифікації цих злочинів, що відображає специфіку економічних, правових та соціальних умов у різних країнах. Однією з основних тенденцій сучасного європейського законодавства є гуманізація норм, що регулюють фінансові правопорушення. Це проявляється в декриміналізації багатьох податкових злочинів, де кримінальні покарання замінюються різними адміністративними штрафами, які накладаються не судами, а адміністративними органами.

Законодавство Німеччини розрізняє злочини, за які передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на термін більше одного року, і делікти, що караються меншими термінами або грошовими штрафами. Після кримінальних фінансових правопорушень ідуть податкові адміністративні проступки, які караються штрафами. Наприклад, згідно з параграфом 370 Податкового кодексу 1977 року, ухилення від сплати податків через легковажність вважається адміністративним правопорушенням. У Республіці Казахстан Кодекс про адміністративні правопорушення об'єднує фінансові правопорушення з іншими категоріями. Хоча в цьому Кодексі є 83 склади адміністративних правопорушень у фінансовій та торговельній сферах, лише три з них передбачають адміністративну відповідальність у бюджетній сфері, зокрема, порушення правил ведення бюджетного обліку та неналежні дії посадових осіб. Французький Загальний кодекс про податки 1950 р. передбачає відповідальність за податкові правопорушення, визначаючи процедури їх виявлення та розслідування. До таких правопорушень відносять дії, спрямовані на приховування бухгалтерських даних через обман, а також контрабанду алкогольних напоїв. Великобританія визначає податкові злочини як несплату прибуткового податку або податку на приріст капіталу, а також шахрайство, пов'язане з державними податками.

Виділення фінансового правопорушення як самостійного виду юридичного правопорушення є специфікою фінансових правовідносин.

Вітчизняні вчені виділяють загальні ознаки фінансового правопорушення, зокрема: 1) його вираженість у формі діяння (а саме дії чи бездіяльності); 2) притаманність небезпечного та суспільно шкідливого характеру; 3) є протиправним діянням, яке порушує норми фінансового законодавства та зачіпає фінансові інтереси держави; 4) за його вчинення законом передбачена юридична відповідальність тощо (табл.1). До специфічних ознак фінансового правопорушення відносять: 1) об'єкт посягання – суспільні відносини, що складаються у сфері оподаткування, адміністрування митних платежів, бюджетного процесу, здійснення розрахунків у національній та іноземній валюті, проведення готівкових і безготівкових розрахунків, провадження ліцензованої господарської діяльності, банківської діяльності, державного страхування тощо; 2) предметна спрямованість – грошові кошти, які відповідно до закону повинні бути сплачені в процесі оподаткування, адміністрування митних платежів, бюджетного процесу, здійснення розрахунків у національній та іноземній валюті, проведення готівкових і безготівкових розрахунків, провадження ліцензованої господарської діяльності, банківської діяльності, державного страхування та ін.; 3) фінансова-правова визначеність – охоплює вид фінансових правопорушень, за які чинним законодавством передбачено відповідальність; 4) мотивація – корисливі мотиви та мета збагачення; 5) суб'єкти правопорушення – платники податків, податкові агенти, та/або їх посадові особи, посадові особи контролюючих органів; 6) суб'єкти виявлення порушень контролюючі органи та ін.

Таблиця 1

Ознаки правопорушення та їх визначення

Ознака	Визначення
Суспільна небезпечність	є ключовою ознакою діяння, яке може завдати шкоди суспільним відносинам, охоронюваним кримінальним законом, або створити загрозу такій шкоді. Антисоціальний характер дій, що порушують фінансові норми, шкодить нормальному функціонуванню фінансової діяльності держави та місцевого самоврядування.
Протиправність діяння	є ключовою ознакою правопорушення, оскільки не всі дії є правопорушеннями. Лише дії, що суперечать правовим нормам, порушують закон, включаючи як заборони, так і невиконання зобов'язань.
Винності	відображає зв'язок між протиправним діянням і його наслідками, а також особою, яка їх вчинила. Більшість

	фінансових правопорушень відбуваються з прямим умислом, проте їх латентний характер і недосконалість законодавства ускладнюють доведення цього умислу.
Караність	означає можливість застосування негативних юридичних наслідків до особи, яка вчинила фінансове правопорушення, відповідно до фінансово-правових санкцій. Юридичні наслідки включають заходи фінансово-правової відповідальності.

Джерело: складено автором за даними [1, с.11-13]

Аналіз чинного законодавства, яке регулює суспільні відносини у сфері фінансової діяльності, дає можливість зробити висновок, що норми діючого фінансового законодавства не визначають усі виділені ознаки фінансового правопорушення. До видів фінансових правопорушень належать: бюджетні правопорушення; правопорушення у сфері банківської діяльності; правопорушення у сфері валютного регулювання; податкові правопорушення; правопорушення у сфері грошового обігу і розрахунків. Залежно від методів фінансової діяльності, фінансові правопорушення поділяються на ті, що стосуються формування публічних централізованих і децентралізованих фондів, розподілу фінансових ресурсів та їх використання.

Примус у сфері оподаткування можна визначити як систему законодавчо встановлених заходів запобіжного, відновлювального характеру, які застосовуються до платників податків – фізичних та юридичних осіб. Ці заходи забезпечують контроль, дотримання законності в податковій сфері, виконання зобов'язань щодо сплати податків, а також збір інформації про їх виконання. У разі вчинення податкового правопорушення можуть бути застосовані відповідні санкції (фінансові, адміністративні, кримінальні, дисциплінарні). Заходи податкового примусу можна класифікувати на дві основні групи:

1. Юридичні санкції (основна група), що є реакцією держави на протиправну поведінку конкретної особи (фізичної або юридичної).
2. Запобіжні та припиняючі заходи, які зазвичай застосовуються до платників податків перед вжиттям фінансових і правових санкцій за податкові правопорушення. Ці заходи, вжиті державними органами, спрямовані на запобігання правопорушенням та контроль за коректністю внесення податкових платежів до бюджету та позабюджетних фондів.

Важливо знати додаткові ознаки правопорушення, зокрема: суспільна шкідливість або небезпека поведінки, що є основною об'єктивною ознакою, яка відрізняє правомірну поведінку від неправомірної; протиправність, яка полягає в порушенні заборон, зазначених у законах і підзаконних актах, а також в невиконанні зобов'язань; дієвість – дія або бездіяльність; караність – дія, що потребує застосування заходів державного впливу до правопорушника; свідомо-вольовий характер, який визначається психікою особи під час вчинення правопорушення; винність – негативне ставлення правопорушника до інтересів інших, що завдає збитків суспільству.

Отже, фінансове правопорушення є одним з видів правопорушень, термін якого повинно бути нормативно закріплене, і визначення повинно включати як загальні, так і специфічні характеристики, як протиправність, суспільна небезпечність і винність. Суспільна небезпечність фінансових правопорушень проявляється в їх здатності завдавати шкоди не лише державним інтересам, а й загальному добробуту суспільства. Важливість чіткого визначення і класифікації фінансових правопорушень в українському законодавстві залишається актуальною. Вивчення зарубіжного досвіду може стати важливим кроком до вдосконалення національної системи правового регулювання у цій сфері.

Список літератури:

1. Гетманець О.П. Сутність і значення фінансово-правової відповідальності в бюджетному процесі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2015. №. 30 (2). С. 227.
2. Мушенко В.В. Фінансове правопорушення та відповідальність за його вчинення в системі державної фінансової політики України. *Бюлетень Міністерства юстиції України.* 2014. № 5. С. 117.

Сваволя Є.П.
здобувач освітнього ступеня «магістр» Львівського
національного університету імені Івана Франка
науковий керівник д.е.н. професор Ярема Я.Р.

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УСТАНОВАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: КОНТРОЛЬНО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИДАТКІВ НА ПРИКЛАДІ ЛНУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Фінансова діяльність установ вищої освіти (УВО) є невід'ємною частиною їх функціонування та розвитку, адже забезпечує необхідні ресурси для реалізації освітніх і наукових програм. Сучасні умови функціонування університетів вимагають від них не тільки ефективного управління фінансами, але й дотримання принципів прозорості, підзвітності та відповідності до норм законодавства.

Облік доходів і видатків в УВО відіграє ключову роль у формуванні їх фінансової стратегії, адже саме на основі аналізу цих показників можна приймати обґрунтовані управлінські рішення. Система обліку дозволяє здійснювати моніторинг фінансових ресурсів, контролювати їх використання та оцінювати ефективність фінансової діяльності закладу.

Університет як бюджетна установа веде облік доходів і видатків згідно з Планом рахунків для бюджетних установ. Це забезпечує єдині стандарти обліку та формування фінансової звітності, що гарантує прозорість, підзвітність і ефективне управління фінансовими ресурсами.

Ретельне ведення обліку доходів і видатків у вищих навчальних закладах включає облік як касових, так і фактичних видатків. Правильна організація бухгалтерського обліку дозволяє забезпечити прозорість використання коштів і надає можливість для проведення ефективного фінансового контролю та аудиту.

Джерела фінансування Львівського національного університету імені Івана Франка включають кілька основних компонентів. Основним джерелом є державний бюджет, який забезпечує фінансування університету. Крім того, університет отримує кошти за освітні, наукові та науково-технічні послуги, плати за виконання навчально-виробничих та експертних досліджень, а також доходи від реалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності. Додаткові

надходження забезпечуються через господарську діяльність, оренду майна, реалізацію продукції та дотації від державних органів. Університет також отримує гранти від вітчизняних та міжнародних організацій, добровільні внески від фізичних і юридичних осіб, а також доходи від цінних паперів та інші не заборонені джерела.

Вивчення основних особливостей обліку доходів та видатків УВО дозволяє краще зрозуміти відмінності між касовими та фактичними видатками. Такі особливості представлені в Таблиці 1, де наведені первинні документи, необхідні для ведення обліку, а також реєстри бухгалтерського обліку, які сприяють систематизації фінансових даних.

Аналіз цих аспектів дозволяє оцінити механізми обліку в УВО та їхній вплив на фінансову діяльність університетів. Впровадження чіткої системи обліку є ключовою умовою для досягнення фінансової стабільності та забезпечення високої якості освітніх послуг, що, в свою чергу, сприяє розвитку освітніх установ у динамічному ринковому середовищі.

Таблиця 1.

Особливості обліку доходів та видатків у вищих навчальних закладах

Особливості обліку доходів та видатків у вищих навчальних закладах			
№	Доходи	Видатки	
		Касові видатки	Фактичні видатки
Первинні документи:	Прибутковий касовий ордер, накладні, рахунки-фактури Виписки з поточних реєстраційних рахунків Накопичувальні відомості Картки аналітичного обліку отриманих асигнувань Касова книга	Видатковий касовий ордер, платіжні вимоги доручення, платіжні доручення, грошові чеки Виписки з поточних реєстраційних рахунків Картки аналітичного обліку касових видатків Касова книга	Розрахунково-платіжні відомості, рахунки, авансові звіти, накладні, меню-вимоги, акти Картки аналітичного обліку фактичних видатків
Меморіальні ордери	Меморіальні ордери № 1; 2; 3; 4; 11; 12; 14	Меморіальні ордери № 1; 2; 3	Меморіальні ордери № 5; 6; 8; 12; 13
Реєстри бухгалтерського обліку	☐ Книга "Журнал-головна" ☐ Баланс Форма №1 ☐ Звіт про виконання бюджету Форма № 2д, № 4-1 д		

Складено автором

Будь-який аналіз фінансового стану установи починається з вивчення динаміки та структури її доходів. Для закладів вищої освіти, зокрема ЛНУ імені Івана Франка, цей аналіз є критично важливим, оскільки він дозволяє визначити основні джерела фінансування, виявити ключові тренди в доходах та оцінити, як зміни у структурі доходів впливають на загальну фінансову стійкість університету.

Представлена таблиця 2 відображає зміни в структурі доходів університету за певний період, що допомагає виявити основні чинники, що впливають на фінансовий стан закладу. Додатково, цей аналіз дозволяє оцінити стабільність доходів і можливості їх диверсифікації, які є важливими аспектами для забезпечення фінансової стабільності та подальшого розвитку освітньої установи в умовах динамічного ринкового середовища.

Таблиця 2.

Аналіз динаміки доходів по статтях(тис.грн.)

Стаття	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Зміна 2021-2022	Зміна 2022-2023	Зміна 2021-2023
Бюджетні асигнування	667751407	682001587	632123154	+2.14%	-7.31%	-5.34%
Доходи від надання послуг	283299459	355036464	376840851	+25.32%	+6.15%	+33.02%
Інші доходи від обмінних операцій	954299	6401831	4579001	+570.87%	-28.47%	+379.83%
Трансферти	3427314	-	55800000	-100.00%	-	+1628.10 %
Інші доходи від необмінних операцій	14229605	25577262	33885636	+79.84%	+32.47%	+138.13%
Усього доходів	969662084	1069017144	1103228642	+10.24%	+3.20%	+13.77%

Складено автором на основі даних- Звіту про фінансові результати , форми № 2-дс за 2021-2023 роки.

Аналіз динаміки доходів Львівського національного університету імені Івана Франка за 2021–2023 роки виявив змішану картину фінансування. Загальний дохід зростав, але після незначного підвищення в 2022 році (+2.14%)

у 2023 році відбулося суттєве зниження (-7.31%), що призвело до загального зниження на 5.34% за три роки. Це свідчить про нестабільність державного фінансування. Водночас доходи від надання послуг зросли на 33.02%, хоча зазнали коливань, зокрема зниження на 28.47% у 2023 році. Відсутність трансфертів у 2022 році та їх зростання в 2023 році (+1628.10%) свідчить про нові джерела фінансування. Загальний дохід університету зріс на 13.77%, що вказує на позитивні зміни у фінансовому стані.

Аналіз видатків в установах вищої освіти є не менш важливим елементом фінансової діяльності, оскільки він безпосередньо впливає на реалізацію освітніх і наукових програм. Ефективне управління витратами забезпечує раціональне використання ресурсів, що, в свою чергу, сприяє досягненню стратегічних цілей університету. У сучасних умовах університети стикаються з необхідністю оптимізації витрат, що вимагає детального аналізу їхньої структури та динаміки.

Аналіз видатків є ключовим компонентом фінансової стратегії, адже на основі отриманих даних приймаються важливі управлінські рішення. Цей процес дозволяє не лише моніторити фінансові витрати, але й контролювати їх відповідність запланованим бюджетам, що підвищує ефективність фінансової діяльності закладу. Університет, як бюджетна установа, зобов'язаний дотримуватись єдиних стандартів обліку видатків, встановлених для бюджетних установ, що сприяє прозорості та підзвітності в управлінні фінансовими ресурсами.

Структура видатків вищого навчального закладу включає кілька основних категорій. Найбільша стаття витрат — це оплата праці та соціальні виплати, що охоплює заробітну плату викладачів, адміністративного та допоміжного персоналу. Навчальні та наукові витрати забезпечують придбання навчальних матеріалів, обладнання для лабораторій і підтримку досліджень. Витрати на утримання інфраструктури включають оплату комунальних послуг і ремонт, а адміністративні витрати — управлінські витрати, канцелярію та зв'язок. Додатково, університет має витрати на стипендії, гранти для студентів та культурні заходи.

Для аналізу видатків за звітні періоди 2021, 2022, та 2023 років створимо таблиці з даними за основними статтями витрат. Це дозволить виявити динаміку змін та порівняти видатки між різними періодами.

Таблиця 3.

Витрати за обмінними операціями(тис.грн)

Стаття витрат	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абсолютна зміна 2022-2021	Абсолютна зміна 2023-2022	Відносна зміна 2022-2021 (%)	Відносна зміна 2023-2022 (%)
Витрати на оплату праці	613277312	621457326	663663392	+8180014	+42206066	+1.33%	+6.79%
Відрахування на соціальні заходи	134263844	136397087	143105219	+2133243	+6708132	+1.59%	+4.92%
Матеріальні витрати	108829349	179887645	129636528	+71058296	-50251117	+65.31%	-27.95%
Амортизація	12714638	20984120	20726628	+8269482	-257492	+65.04%	-1.23%
Інші витрати	3426687	1025820	4219218	-2400867	+3193398	-70.10%	+311.34%
Усього витрат за обмінними операціями	872511830	959751998	961350985	+87240168	+1598987	+10.00%	+0.17%

Складено автором на основі даних- Звіту про фінансові результати , форми № 2-дс за 2021-2023 роки.

Витрати за обмінними операціями мають позитивну динаміку, зокрема в частині оплати праці та соціальних заходів. Однак, варто звернути увагу на коливання в статтях матеріальних витрат та інших витрат, що може свідчити про потребу в більш детальному аналізі та плануванні для стабільності фінансових витрат у майбутньому.

Ситуація з доходами та видатками Львівського національного університету імені Івана Франка відображає типові проблеми, з якими стикаються численні заклади вищої освіти в Україні. Основні виклики у фінансовій діяльності університету пов'язані з:

1. Залежністю від державного фінансування: Зміни у бюджетних асигнуваннях можуть суттєво впливати на фінансову стабільність університету. Зменшення державних коштів змушує шукати додаткові джерела доходів.

2. Зростанням витрат на оплату праці: Підвищення витрат на заробітну плату викладацького та адміністративного персоналу значно впливає на фінансовий стан університету, що може призвести до навантажень на бюджет.

3. **Витратами на навчальні та наукові програми:** Фінансування наукових досліджень і навчальних матеріалів є критично важливим для забезпечення якості освітніх послуг, але зростання витрат у цій категорії може ускладнювати управління ресурсами.

4. **Необхідністю оптимізації видатків:** Університети повинні проводити детальний аналіз витрат для виявлення можливостей їх зниження, зокрема в адміністративних витратах та управлінні інфраструктурою.

5. **Проблемами з плануванням та стабільністю фінансування:** Коливання доходів від різних джерел створюють труднощі у фінансовому плануванні та реалізації довгострокових проектів.

6. **Необхідністю залучення додаткових ресурсів:** Для покриття зростаючих витрат університети повинні шукати нові можливості фінансування, такі як участь у грантових програмах та співпраця з приватним сектором.

Таким чином, аналіз доходів і видатків у Львівському національному університеті імені Івана Франка демонструє, що фінансова діяльність закладів вищої освіти в Україні вимагає комплексного підходу до управління ресурсами та впровадження нових стратегій для забезпечення їхньої стійкості.

Висновок

Аналіз фінансової діяльності Львівського національного університету імені Івана Франка підтверджує важливість контрольного-аналітичного підходу до обліку доходів і видатків для стабільного функціонування університету. Хоча університет демонструє загальне зростання фінансових ресурсів, коливання в окремих джерелах фінансування свідчать про нестабільність державного фінансування. Зростання доходів від надання послуг підкреслює успішність диверсифікації фінансових потоків, що зменшує залежність від державних коштів.

Аналіз видатків вказує на необхідність оптимізації витрат для ефективного використання ресурсів. Управлінські рішення, ґрунтовані на детальному аналізі структури та динаміки витрат, можуть суттєво вплинути на фінансову діяльність університету та реалізацію освітніх і наукових програм.

Інтегрований підхід до обліку доходів і видатків є ключовим для формування ефективної фінансової стратегії університету. Забезпечення прозорості та підзвітності є основою для стабільного розвитку Львівського національного університету в умовах динамічного ринку освітніх послуг. Важливо продовжувати вдосконалення фінансових процесів і адаптуватися до змінюваних умов, щоб забезпечити високу якість освітньої діяльності та наукових досліджень.

Список літератури:

1. Конституція України №254к/96-ВР, Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
2. Наказ МФУ від 31.12.2013 № 1203 «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі»
3. Наказ МФУ від 24.12.2010 № 1629 «НП(С)ОБДС 124 "Доходи"»
4. Наказ МФУ від 18.05.2012 № 568 «НП(С)ОБДС 135 "Витрати"»
5. Гончарук С.М., Долбнева Д.В., Приймак С.В., Романів Є.М. Фінансовий контроль: теорія, термінологія, практика : навчальний посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 298 с

Стефанишин С.Р.,
здобувач освітнього ступеня «бакалавр»
Львівського національного університету імені Івана Франка
наук. керівник: к.е.н., доцент Лобода Н.О.

КІБЕРБЕЗПЕКА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОБЛІКУ

В сучасних умовах збільшення обсягів інформації, що надається підприємствами, постає питання про швидкість, якість, точність ведення бухгалтерського обліку. Одним із напрямків напрямком удосконалення управління діяльністю підприємства є впровадження сучасних інформаційних систем, які забезпечують оперативність, якість, надійність процесів збору, обробки і зберігання інформації та оптимізацію управлінського персоналу підприємства. Застосування цифрових технологій бізнес-процесів будь-якого підприємства є невід'ємною частиною та запорукою його розвитку. Визначення загального механізму трансформації систем обліку, контролю та управління забезпечує необхідність концептуальних досліджень впливу діджиталізації на бухгалтерський облік вітчизняних підприємств [1].

Кібербезпека є ключовим аспектом у процесі цифрової трансформації обліку, яка передбачає впровадження новітніх технологій для автоматизації та оптимізації фінансових процесів. Сучасні інформаційні системи, що використовуються для зберігання, обробки та передачі фінансових даних, стикаються з безпрецедентними загрозами кіберзлочинців, що намагаються отримати несанкціонований доступ до конфіденційної інформації. Тому питання забезпечення надійного захисту даних в умовах постійного розвитку технологій є критично важливим. Впровадження цифрової трансформації обліку без належної кібербезпеки може призвести до значних ризиків, включаючи фінансові втрати, репутаційні втрати та правові наслідки для організацій. З огляду на це, розвиток кібербезпеки є невід'ємною складовою процесу цифрової трансформації обліку, що гарантує захист інформаційних активів та збереження довіри до фінансових даних.

Бухгалтерські технології завжди відігравали важливу роль у спрощенні роботи бухгалтера. По мірі того, як наші знання про технології зросли, зростала

і здатність бухгалтера аналізувати статистичні значення. Покращення технологій підвищило здатність бухгалтера ефективно інтерпретувати дані, затрачаючи менше часу на рутинну роботу з документами та зменшуючи кількість помилок [2]. У процесі цифрової трансформації обліку особливе значення набуває питання захисту конфіденційної інформації та забезпечення цілісності фінансових даних. Основні загрози, з якими стикаються організації, включають фішингові атаки, шкідливе програмне забезпечення, витоки даних через недоліки в системах безпеки та внутрішні порушення з боку працівників. Паралельно з цим, зростають вимоги до відповідності нормативним актам та стандартам, такими як GDPR та ISO/IEC 27001 [3], які регламентують захист даних і вимагають від компаній впровадження комплексних заходів кібербезпеки.

Важливу роль у впровадженні заходів кібербезпеки для українських організацій відіграє нормативно-правовий акт Закон України "Про захист персональних даних" [4], який встановлює вимоги щодо обробки та збереження конфіденційної інформації. Цей закон є основою для захисту персональних даних в українських організаціях і забезпечує дотримання прав громадян на приватність.

Однак, незважаючи на дотримання вимог цих стандартів, ризики кіберзлочинності залишаються високими. Згідно з дослідженням компанії PwC у 2023 році, кількість атак на фінансові та облікові системи зросла на 38% у порівнянні з попереднім роком, що робить цей сектор одним із найуразливіших до кіберзлочинності та вказує на необхідність посилення заходів захисту у найбільш уразливих секторах [5].

Одним із ключових аспектів успішної кібербезпеки є створення багаторівневої системи захисту даних. Як зазначає дослідження IBM Security у 2022 році, 70% успішних кібератак спрямовані на викрадення даних шляхом доступу до слабо захищених сегментів облікових систем. У цьому контексті використання шифрування та багатофакторної автентифікації стає необхідністю для захисту фінансових даних. Також, згідно з дослідженням McKinsey [8] у 2022 році, організації, що інвестують у безпеку даних та впроваджують

кіберрішення з використанням штучного інтелекту для виявлення загроз у реальному часі, знижують ризики витоків даних на 50%.

Окрім технологічних заходів, важливою є робота з людським фактором. Дослідження Verizon Data Breach Investigations Report [9] у 2023 році показало, що понад 85% витоків даних стали можливими через людські помилки, зокрема фішингові атаки та ненавмисне розголошення конфіденційної інформації. Це вказує на необхідність проведення регулярних навчань для співробітників, що допоможе зменшити ризики порушень безпеки через людський фактор.

Крім цього, дослідження Gartner у 2023 році наголошує на важливості інтеграції кібербезпеки в усі етапи цифрової трансформації, починаючи від планування та закінчуючи впровадженням нових технологій. Це дозволяє організаціям зменшити ризики та оперативно реагувати на нові загрози. Безпека стає не просто технічним завданням, а стратегічним напрямом, що впливає на всі аспекти діяльності компанії.

З огляду на сучасні проблеми, що виникають у сфері кібербезпеки під час цифрової трансформації обліку, можна зробити висновок, що успішне впровадження новітніх технологій у фінансові процеси неможливе без комплексного підходу до захисту даних. Організації, що прагнуть мінімізувати ризики, мають зосереджувати увагу не тільки над технічними рішеннями, такими як багатофакторна автентифікація, шифрування даних та системи виявлення загроз, але й питанням управління кіберризиками та навчання персоналу.

Кібербезпека повинна бути інтегрована у всі етапи цифрової трансформації - від планування до впровадження нових технологій. Виконання нормативних вимог як на міжнародному, так і на національному рівнях, допоможе забезпечити високий рівень безпеки, що сприятиме стабільності бізнесу та збереженню довіри з боку клієнтів і партнерів. Тільки системний підхід до кібербезпеки дозволить організаціям протистояти сучасним загрозам і зберегти свої конкурентні переваги в умовах швидкоплинного цифрового світу.

Список літератури:

1. IT-процесінг у національній обліковій практиці / Лобода Н.О., Чабанюк О.М., Шевчук Ю.І. // Науково-практичний журнал "Економічні студії". - 2019. - Вип. 4 (26). - С. 97-100.
2. Чабанюк О.М., Лобода Н.О., Кузьмінська К.І. Бухгалтерський облік та прикладні програмні рішення. BAS бухгалтерія: навч. посібник. - К.: АЛЕПТА, 2024. 234 с.
3. Загальний регламент про захист даних (GDPR) - GDPR-Text.com. GDPR-Text.com - GDPR Text, Translation and Commentary. URL: <https://gdpr-text.com/uk/>
4. Про захист персональних даних. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
5. Bridging the gaps to cyber resilience. PwC. URL: <https://www.pwc.com/us/en/services/consulting/cybersecurity-risk-regulatory/library/global-digital-trust-insights.html>
6. ISO/IEC 27001:2022. ISO. URL: <https://www.iso.org/standard/27001>
7. Data Privacy Advisors. URL: <https://www.key4biz.it/wp-content/uploads/2022/07/Cost-of-a-Data-Breach-Full-Report-2022.pdf>
8. McKinsey & Company. URL: <https://www.mckinsey.com>
9. 2023 Data Breach Investigations Report: frequency and cost of social engineering attacks skyrocket. Verizon: Wireless, Internet, TV and Phone Services Official Site. URL: <https://www.verizon.com/about/news/2023-data-breach-investigations-report>
10. Data Breach Response. URL: <https://www.aosphere.com/products/data-privacy/rulefinder-data-privacy/breach-response/>

Хмизовець В.В.,
здобувач освітнього ступеня «магістр» Львівського
національного університету імені Івана Франка
наук. керівник: к.е.н., доцент Гончарук С.М.

СТАН І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І АУДИТУ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Економічний розвиток підприємств в Україні в умовах євроінтеграції вимагає адаптації національної системи обліку та аудиту до міжнародних стандартів. Євроінтеграція України передбачає глибоке реформування багатьох секторів економіки, що створює нові виклики для бухгалтерського обліку та аудиту активів підприємств. Відповідність національної системи обліку і аудиту міжнародним стандартам є одним із ключових факторів підвищення конкурентоспроможності українських підприємств на європейському ринку. З огляду на це, особливо важливим є дослідження стану обліку і аудиту активів підприємства в Україні та розробка шляхів їх вдосконалення в умовах інтеграції з Європейським Союзом.

У сучасних умовах глобалізації та інтеграції економік облік та аудит активів відіграють ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності та ефективного управління підприємством. Активи є основними економічними ресурсами підприємства, що забезпечують його діяльність та зростання. Відповідно, правильне ведення обліку активів дозволяє не лише точно відображати фінансовий стан підприємства, але й забезпечує основу для прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення його конкурентоспроможності [1].

Активи – це ресурси, що контролюються підприємством в результаті минулих подій, від використання яких очікується отримання економічних вигід у майбутньому. Активи можуть бути матеріальними (наприклад, нерухомість, обладнання, запаси) та нематеріальними (патенти, ліцензії, товарні знаки, програмне забезпечення). Усі ці ресурси є важливими для забезпечення стабільної діяльності підприємства, його зростання та розвитку [2].

Згідно з Національними стандартами бухгалтерського обліку (НСБО) України, активи підприємства поділяються на дві основні групи: необоротні

активи та оборотні активи. До необоротних активів належать активи, які не планується використовувати або реалізовувати протягом одного року або одного операційного циклу, якщо він довший за рік. Це можуть бути основні засоби (будівлі, машини, обладнання), нематеріальні активи (патенти, торговельні марки), довгострокові фінансові інвестиції та інші довгострокові активи. Оборотні активи – це активи, які планується реалізувати або використовувати протягом одного року або одного операційного циклу. До цієї категорії належать грошові кошти та їх еквіваленти, запаси, дебіторська заборгованість, короткострокові фінансові інвестиції тощо.

Згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ), поняття активів та їх класифікація має аналогічний характер, проте дещо відрізняються підходи до їх визнання та оцінки. Відповідно до МСФЗ (зокрема, МСФЗ 16 "Основні засоби", МСФЗ 38 "Нематеріальні активи", МСФЗ 9 "Фінансові інструменти"), активи також поділяються на необоротні (неліквідні) та оборотні (ліквідні) залежно від їх тривалості використання або утримання на підприємстві.

Необоротні активи згідно з МСФЗ включають:

1. Основні засоби (наприклад, нерухомість, обладнання, транспортні засоби), які визнаються як активи за собівартістю або справедливою вартістю, з подальшою амортизацією;

2. Нематеріальні активи (права інтелектуальної власності, ліцензії, програмне забезпечення), які також оцінюються за собівартістю або справедливою вартістю та амортизуються на протязі строку їх корисного використання;

3. Довгострокові фінансові активи (інвестиції, що утримуються до погашення, інвестиції в асоційовані компанії тощо), які відображаються за справедливою вартістю або за методом участі в капіталі.

Оборотні активи включають:

1. Запаси (сировина, матеріали, готова продукція), які оцінюються за найменшою з двох величин: собівартістю або чистою вартістю реалізації;

2. Дебіторську заборгованість (суми, які підприємство має отримати від клієнтів або інших сторін), яка оцінюється за амортизованою вартістю за вирахуванням резерву сумнівних боргів.

3. Грошові кошти та їх еквіваленти, які включають наявні кошти в касі, на банківських рахунках, короткострокові депозити, що є найбільш ліквідними активами

4. Варто зазначити, що основною різницею між НСБО та МСФЗ є підхід до визнання та оцінки активів. МСФЗ орієнтовані на концепцію справедливої вартості, що відображає ринкову оцінку активів на певну дату, тоді як НСБО більше схиляються до консервативного підходу, що базується на історичній собівартості. Ці відмінності впливають на фінансову звітність підприємств і створюють виклики для українських компаній, які прагнуть інтегруватися до європейського ринку.

Таким чином, класифікація активів відповідно до НСБО та МСФЗ є важливою для забезпечення прозорості фінансової звітності та підвищення довіри до підприємства з боку інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін. Це дозволяє підприємствам ефективніше керувати своїми ресурсами та підвищувати свою конкурентоспроможність в умовах євроінтеграції [3].

Сьогодні облік і аудит активів підприємств в Україні здійснюються в умовах суттєвих змін і викликів, що пов'язані з адаптацією до європейських стандартів, економічною нестабільністю та необхідністю забезпечення фінансової прозорості. Актуальний стан обліку активів характеризується застосуванням Національних стандартів бухгалтерського обліку (НСБО), які базуються на загальноприйнятих міжнародних стандартах фінансової звітності (МСФЗ). Це сприяє гармонізації українського обліку з міжнародною практикою, проте залишається низка проблем, які вимагають подальшої роботи. Основною особливістю обліку активів в Україні є використання різних методів оцінки активів, таких як первісна вартість, справедлива вартість, амортизація та методи зменшення корисності. Застосування цих методів повинно відповідати НСБО, які встановлюють загальні правила ведення обліку, проте в деяких випадках ці правила не завжди узгоджуються з міжнародними

стандартами. Наприклад, облік основних засобів часто потребує переоцінки для відображення їхньої справедливої вартості на поточний момент, але українські стандарти не завжди дозволяють враховувати всі ринкові фактори, що впливають на зміну цієї вартості.

Особливою проблемою є облік нематеріальних активів, таких як патенти, ліцензії, торговельні марки, які часто є важко оцінюваними через відсутність активного ринку або складності визначення їхньої справедливої вартості. У таких випадках підприємства повинні проводити тестування на знецінення, однак методики, що застосовуються, можуть відрізнятися в залежності від характеру активу, що створює додаткові труднощі для бухгалтерів і аудиторів [4].

Аудит активів дозволяє об'єктивно оцінити фінансовий стан підприємства, виявити можливі ризики та слабкі місця в системі управління активами, а також запобігти фінансовим втратам, що можуть виникнути через шахрайство, помилки або неефективне використання ресурсів. Ця перевірка допомагає підвищити довіру до підприємства з боку інвесторів, кредиторів, ділових партнерів і державних органів, що полегшує доступ до фінансування, знижує вартість капіталу та сприяє розвитку бізнесу.

Метою аудиту активів є забезпечення достовірності фінансової звітності підприємства. Це досягається шляхом детальної перевірки облікових даних, оцінки правильності ведення бухгалтерського обліку активів, їхньої оцінки, амортизації, переоцінки та знецінення, а також відповідності облікової політики вимогам національних та міжнародних стандартів. Такий підхід дозволяє гарантувати відповідність фінансової звітності чинному законодавству та стандартам бухгалтерського обліку, що мінімізує ризики, пов'язані з недостовірністю фінансової інформації. Аудит активів має на меті формування незалежної та об'єктивної думки про достовірність і повноту фінансової звітності підприємства щодо його активів. Він виявляє можливі відхилення від встановлених стандартів та норм, допомагає виявляти помилки, зловживання або інші недоліки в обліковій системі, які можуть призвести до спотворення фінансових показників або інших негативних наслідків для підприємства [5].

Отже, аналізуючи все вищесказане, можна зробити висновки про те, що гармонізація національної системи обліку та аудиту з міжнародними стандартами є важливим стратегічним кроком для України в контексті євроінтеграції та глобалізації. Адаптація до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) і Директив Європейського Союзу сприяє підвищенню прозорості фінансової звітності, зниженню ризиків, пов'язаних з інвестиціями, і полегшує доступ українських підприємств до міжнародних ринків капіталу.

Процес гармонізації супроводжується низкою викликів, серед яких основними є недостатнє законодавче регулювання, обмеженість ресурсів для підвищення кваліфікації фахівців, технологічні бар'єри, недостатня прозорість у розкритті інформації та слабка підтримка з боку регуляторних органів. Усі ці проблеми уповільнюють процес гармонізації, але вони також відкривають можливості для реформ і вдосконалення національної системи обліку та аудиту.

Список літератури:

1. Асває Азадєн. Облік і аудит за міжнародними стандартами в умовах інтеграції в світову економіку: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Наук. кер. Акімова Н. С. Харків. 2019. 324 с. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/34238>.
2. Гєвлич Л.Л. Мошура Л.О. Методика аудиту нематеріальних активів: вітчизняна та зарубіжна практика. URL: http://195.34.206.236/bitstream/123456789/404/1/%D0%93%D0%B5%D0%B2%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%9B_%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D1%83_%D0%9D%D0%9C%D0%90.pdf
3. Гармонізація обліку, аудиту та оподаткування в умовах євроінтеграції: колективна монографія кафедри обліку і оподаткування. Запоріжжя. ФОП Мокшанов В. В. 2021. 206 с.
4. Лєвінська Л. Г. Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток бухгалтерського обліку та звітності в Україні. Фінанси України. 2014. № 9. С. 21-30.
5. Н. М. Купріна та ін. Сучасний аналіз оборотних активів підприємства в системі застосування аудиту спеціального призначення. *Food Industry Economics*. 2023. Т. 15. № 1. URL: <https://doi.org/10.15673/fie.v15i1.2667>

Щекодіна А.О.,
здобувач освітнього ступеня «бакалавр» Львівського
національного університету імені Івана Франка
наук. керівник: к.е.н., доцент Приймак С.В.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ

Цифровізація бізнесу кардинально змінює всі аспекти його функціонування, включаючи бухгалтерський облік. Використання сучасних інформаційних технологій дозволяє автоматизувати багато процесів, робить облік більш точним, швидким і прозорим. Цифрові інструменти сприяють зменшенню людських помилок, поліпшують аналітичні можливості та підвищують ефективність фінансового управління.

Бухгалтерський облік при цьому набуває все більших ознак управлінського характеру, як найважливіший елемент цифрової інформаційно-аналітичної підтримки менеджменту. Розширюється й предметна сфера цифрових об'єктів бухгалтерського обліку, до традиційного переліку яких додаються: оцінка віртуальних одиниць вартості, капіталізація нематеріальних факторів сталого соціально-економічного розвитку, оцінка об'єктів екологічної безпеки соціально-економічних активів, цифрові дані, криптовалюта та відповідне відображення їх у звітності бізнесу [1].

В якості основних інструментів цифровізації обліку сьогодні у світі вже активно використовуються: технології блокчейн, електронні таблиці. Система накопичення і зберігання інформації за допомогою комп'ютерних хмар – “хмарний облік”; мобільні програми бухгалтерського обліку та звітності; технології оптичного розпізнавання і безконтактної ідентифікації даних. Також почали використовувати штучний інтелект при створенні звітності компаній та при використанні механізмів контролю, аудиту, податкового адміністрування, формування цифрових платформ на основі накопичення і систематизації економічної і неекономічної інформації [2].

Цифрова трансформація надає значні переваги усім суб'єктам фінансово-господарської діяльності, що прагнуть розвивати свій бізнес відповідно до вимог реального часу:

- ефективність: можливість автоматизувати багато рутинних процесів, що прискорює виконання завдань та зменшує час, необхідний для обробки даних;
- доступність: можливість отримувати доступ до даних з будь-якого місця, де є Інтернет, що полегшує роботу віддаленим співробітникам та забезпечує швидкий обмін інформацією;
- точність: змога значно зменшити ризик помилок, оскільки більшість обчислень виконуються автоматично, не вимагаючи втручання людини;
- аналітичність: використання потужних інструментів для аналізу фінансових даних та побудови різноманітних звітів;
- ощадливість: зменшення розміру матеріальних витрат на ведення обліку та часткове скорочення витрат на оплату праці облікового апарату, оскільки автоматизація знижує потребу в людських ресурсах

Але існують і недоліки цифровізації облікового процесу до них можна віднести: можливість виникнення кіберзагроз для обліково-аналітичної інформації; значний розмір витрат на технологічне оновлення; інформаційна перенасиченість.

До сучасних бухгалтерських програм пред'являються такі вимоги [3]:

1. Інтегрованість та повнота. Функціональна складова повинна давати можливість виконувати значну кількість операцій.
2. Наявність необхідної кількості функціональних модулів, що працюють інтегровано, так і незалежно один від одного.
3. Розмежування прав доступу для захисту даних від осіб, які не мають відповідних повноважень (наявність пароля у кожного користувача).
4. Єдина база даних, що надає інформацію користувачам, виходячи із прав доступу.
5. Гнучкість та адаптивність. Програма повинна швидко реагувати на зміни, що відбуваються в законодавчій системі, вносити зміни, виходячи з вимог ведення бухгалтерського обліку в компаніях.
6. Простота і зручність:сприяють початку виконання операцій, без великих витрат часу на навчання та ознайомлення з оновленнями, що вийшли.

7. Високі експлуатаційні характеристики, куди входять надійність та швидкий темп роботи.

Таким чином, найближчими роками очікуються зміни в сфері бухгалтерського обліку, головними каталізаторами яких, ймовірно, стануть блокчейн, штучний інтелект та BigData. Майбутнє бухгалтерського обліку в Україні визначатиметься не лише технологічними інноваціями, а й готовністю вирішувати нові виклики, які виникають у зв'язку з цифровізацією.

Список літератури:

1. Крочак О.І., Багрій К.Л., Левченко О.Ф. Майбутнє бухгалтерського обліку України: тренди та прогнози в умовах швидкої цифрової трансформації; № 3, 2024. URL : <http://efp.in.ua/en/journal-article/1294>
2. Шмигель О.Є. Модернізація бухгалтерського обліку в контексті сучасного розвитку цифрової економіки. Інноваційна економіка. 2023.
3. Крюкова І.О., Руденко С.В., Накісько О.В. Цифровізація як інструмент забезпечення сталого розвитку. URL : http://bses.in.ua/journals/2022/77_2022/31.pdf

Циганов О.Я.,
здобувач освітнього ступеня “бакалавр” Львівського
національного університету імені Івана Франка
наук. керівник: к.е.н., доцент Лобода Н.О.

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ СУБ’ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабна військова агресія Російської Федерації в Україні призвела до значних економічних та фінансових втрат. В результаті війни Україна зіткнулася з багатьма проблемами: руйнування інфраструктури, обстріли, окупація, зупинка підприємств, міграція, логістичні збої, гуманітарні кризи, закриття бізнесу [1]. Спільними зусиллями Світового банку, Уряду України, Європейської комісії та Організації Об’єднаних Націй здійснено оцінку розміру шкоди та збитків. На 24 лютого 2023 року, після року війни, розмір шкоди сягав 135 млрд. дол. США. Слід зазначити, що саме житловий сектор, транспорт, енергетика, торгівля та промисловість постраждали найбільше.

Однак у зв’язку з повномасштабною війною ускладнено ведення бухгалтерського обліку, який реалізується шляхом суцільного безперервного документування всіх господарських операцій.

Застосування новітніх технологій, як інструмент реалізації функціональних завдань бухгалтерського обліку, визначає загальні тенденції розвитку бізнесу, веде до трансформації професійної діяльності та забезпечення рівного доступу між різними соціальними верствами населення. Бухгалтерський облік, на сучасному етапі як у теоретичному так і практичному значенні, зазнає суттєвих змін, у яких задіяні інноваційні процеси створення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації.

Бухгалтерські технології завжди відігравали важливу роль у спрощенні роботи бухгалтера. По мірі того, як наші знання про технології зросли, зростала і здатність бухгалтера аналізувати статистичні значення. Покращення технологій підвищило здатність бухгалтера ефективно інтерпретувати дані,

затрачаючи менше часу на рутинну роботу з документами та зменшуючи кількість помилок [3].

При діджиталізації облік має низку істотних переваг, порівняно з традиційним обліком, завдяки оперативності створення, підписання, передачі інформації, документів та звітів, онлайн-моніторингу фінансової позиції підприємства, ресурсів та показників, віддаленого доступу до інформації незалежно від фізичного місця знаходження, ефективності та екологічності процесу.

Сьогодні складно судити про безперечну перевагу інтернет-бухгалтерії, яка дозволяє перейти від колишніх методів ведення фінансового обліку та оподаткування з кількох причин:

1. Недостатньо відбувається процес автоматизації та ступінь функціональності та ефективності інформаційних систем.

2. Висока вартість хмарного програмного забезпечення та проблеми постійного доступу до Інтернету.

3. Можливий ризик, пов'язаний із безпекою зберігання даних, а це важливий фактор для більшості клієнтів. Щоб усунути цю причину, необхідно законодавче регулювання щодо захисту персональних даних клієнтів.

4. Хмарна бухгалтерія ще мало відома широким масам і тому поки що масового переходу до нового способу ведення бухгалтерського та податкового обліку не відбудеться.

5. Новими викликами національної безпеки, пов'язаними з виникненням і розвитком цифровізації, є також кіберзагрози, які зростають значними темпами та потребують пошуку ефективних методів боротьби з ними [4].

Для ведення бухгалтерського обліку вітчизняні підприємства наразі найчастіше використовують:

1. Комп'ютерні системи бухгалтерського обліку (КСБО);
2. Хмарні технології;
3. Електронний документообіг;
4. Електронний кабінет платника податку;
5. Програмний реєстратор розрахункових операцій (ПРРО);

6. Інтернет-банкінг;
7. Електронну систему публічних закупівель;
8. Сервіси для отримання кваліфікованого електронного підпису (КЕП).

Втім, в умовах війни актуалізувалося питання щодо умов для застосування ІКТ в обліку і контролю під час перебоїв з електропостачанням та зростання ризиків, щодо збереження цілісності даних. Для вирішення цієї проблеми доцільно використовувати «хмарні сервіси» для обміну інформації та «хмарні сховища» у мережі Інтернет. Суб'єктам, які ведуть свій бізнес у «білому» полі, це дасть змогу в будь-якій момент отримати з «хмари» необхідні бухгалтерські документи, які підтверджують проведені операції. Аналогічно це стосується підтвердження операцій із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій, оскільки вони також є в електронній системі державної податкової служби України. Підтвердженням достовірності, наявної у «хмарному сховищі» інформації, є накладений електронний цифровий підпис посадової особи підприємства, установи чи організації або фізичної особи, яка таку інформацію надала відповідно до діючого законодавства [5].

Також на сучасному етапі розвитку існує ряд програм електронного документообігу, які використовують суб'єкти господарювання в умовах діджиталізації, що полегшують роботу бухгалтера в такий не легкий час (табл. 1).

Таблиця 1.

Види та характеристика систем електронного документообороту, які використовуються суб'єктами господарювання

№ з/п	Назва системи електронного документообігу	Характеристика та особливості використання
1.	<i>М.Е.Doc</i>	Забезпечує формування та подачі до контролюючих органів звітності підприємства, дозволяє працювати не тільки зі звітами, а й вести облік заробітної плати, обмінюватися податковими накладними, акцизними накладними, актами, рахунками, договорами. Також наявна можливість створення власних шаблонів первинних документів, підтримує можливість завантаження документів будь-якого формату
2.	<i>Вчасно</i>	Забезпечується створення, процес погодження первинних документів з контрагентом, підпис, обмін та зберігання первинних документів онлайн, формування та доступ до хмарного архіву документів підприємства

3.	<i>FlyDoc</i>	Сервіс для обміну з контрагентами первинними документами, що мають юридичну силу. Дозволяє здійснювати обмін первинними документами з контрагентами з накладанням електронного цифрового підпису, формується електронний архів
4.	<i>FREDO:ДокМен</i>	Формування первинних документів безпосередньо в сервісі за готовими шаблонами, наявна можливість підписувати і відправляти їх користувачам подібного сервісу, а також М.Е.Дос і COTA, FlyDoc
5.	<i>COTA</i>	Звітність і обмін електронними документами онлайн, можливість імпорту первинних документів з бухгалтерських програм, робота з документами різних форматів
6.	<i>BAS Документообіг КОПП</i>	Вирішує широкий спектр завдань автоматизації обліку документів, взаємодії співробітників, контролю та аналізу виконавської дисципліни. Програма підтримує багатокористувацьку роботу в локальній мережі або через Інтернет. Дозволяє працювати з документами будь-яких типів, документи і файли зберігаються в структурі папок з урахуванням прав доступу, користувачі можуть налаштовувати і використовувати шаблони файлів і документів, що автоматично заповнюються, реалізована система штрих кодування документів
7.	<i>COMARCH EDI</i>	Обмін фінансовою, комерційною, логістичною документацією у вигляді стандартного структурованого електронного документу безпосередньо між комп'ютерними системами бізнес партнерів, інтеграція з обліковими системами підприємства, обмін неструктурованими файлами (PDF, JPEG, PNG, Excel, Word),
8.	<i>Document.Online</i>	Дозволяє завантажувати або створювати первинні документи для обміну з контрагентами із запропонованих шаблонів, перегляд та завантаження документів будь якого формату, перегляд підписаних документів з відображенням інформації про підписантів, обмін документами з контрагентами

Джерело: [2, 6]

Хоч і дані програми широко використовують в обліку але вони мають певні недоліки і існують певні напрямки зміни та удосконалення документування (рис. 1).

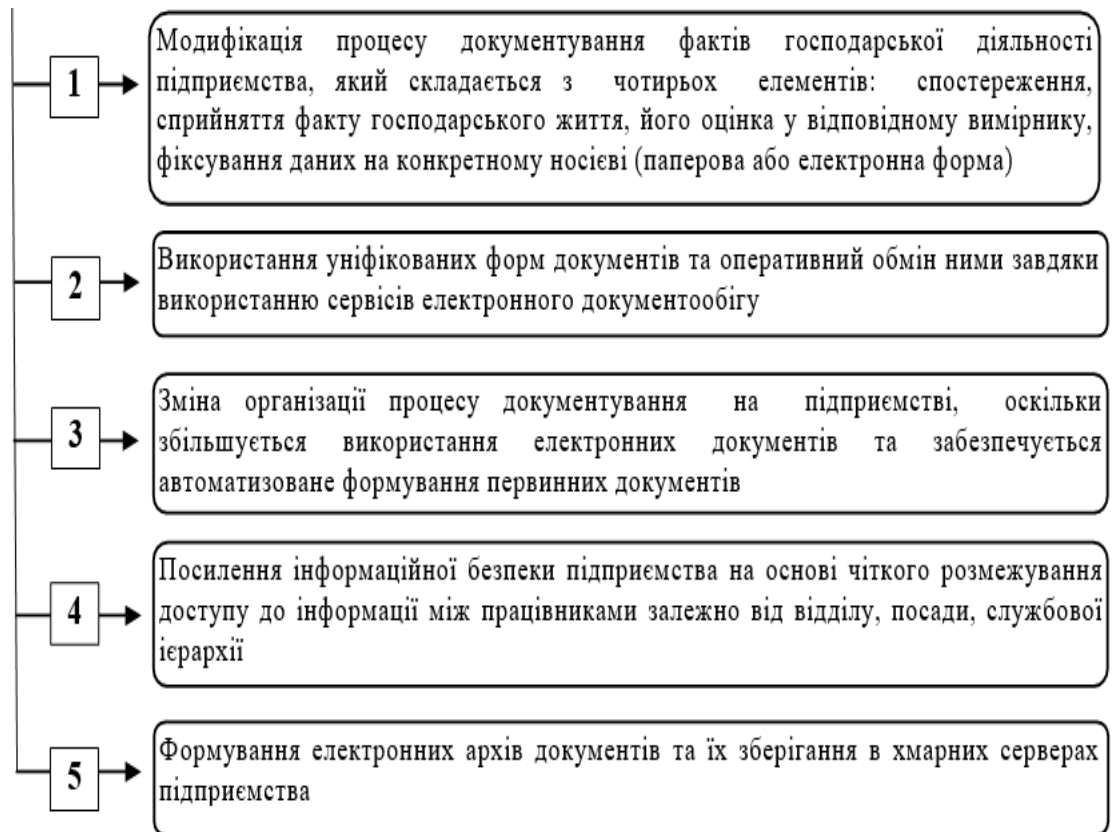

Рис. 1. Напрями зміни та удосконалення документування в умовах цифровізації економіки

Джерело: [6]

Отже, діджиталізація обліково-аналітичної роботи, активне використання хмарних технологій, перехід на віддалений режим роботи обліково-аналітичних працівників, підвищення значення бухгалтера та вдосконалення його професійних навичок - це те без чого сучасний бізнес не зможе існувати та йти в ногу з часом.

Також, використання ІКТ в бухгалтерському обліку і системі контролю є важливим кроком для досягнення конкурентних переваг в сучасному бізнесі та забезпечення економічної безпеки держави. Інтенсифікація процесу діджиталізації обліку і контролю дозволяє підвищити ефективність, точність та продуктивність роботи підприємства в складних сучасних умовах військової економіки. Це вимагає інвестицій та розробки ефективних механізмів забезпечення кібербезпеки в умовах військового стану.

Враховуючи результати проведеного дослідження можна зробити висновок, що в умовах воєнного стану немає можливості активно розвивати

діджиталізацію обліку, але віримо, що після завершення війни ми зможемо наздогнати і навіть перегнати інші країни у даній сфері.

Список літератури:

1. Bondaruk, T., Medynska, T., Nikonenko, U., Melnychuk, I., **Loboda, N.** (2023). Fiscal policy as a guarantee of sustainable development under military conditions. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 18, No. 4, pp. 1097-1102.
2. Чабанюк О.М., Лобода Н.О., Кузьмінська К.І. Бухгалтерський облік та прикладні програмні рішення. *BAS бухгалтерія: навч. посібник*. - К.: АЛЕРТА, 2024. 234 с.
3. ІТ-процесінг у національній обліковій практиці / Лобода Н.О., Чабанюк О.М., Шевчук Ю.І. // Науково-практичний журнал "Економічні студії". - 2019. - Вип. 4 (26). - С. 97-100.
4. Праскова Л., Годнюк І. Діджиталізація в системі бухгалтерського обліку: реалії часу. URL: <https://kpdi.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/Forum-2022.pdf>
5. Солодовнік О.О., Коваленко Ю.Ю. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в бухгалтерському обліку і системі контролю в умовах воєнної економіки. URL: http://eprints.kname.edu.ua/65800/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D1%81%D0%B8_2023_2-284-286.pdf
6. Новіченко Л. Удосконалення документування як елементу методу бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2023/02/2022-312-62-36.pdf>
- 7.

Яворська С. І.,
здобувач освітнього ступеня «бакалавр» Львівського
національного університету імені Івана Франка
наук. керівник: к.е.н., доц., Шот А. П.

ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Фінансовий облік є однією з важливих складових фінансового управління всередині підприємстві, адже саме він надає значну частину інформації, особливо для ухвалення оперативних та управлінських рішень. Тому саме від організації фінансового обліку на підприємстві та якості виконання покладених на нього функцій, залежить стратегічний розвиток бізнесу.

Жодне підприємство не може функціонувати без бухгалтерського (фінансового) обліку, адже всі операції – фінансові та господарські, які здійснюються підприємством, повинні бути зареєстровані. З цього випливає одна з головних функцій обліку - фіксувати ці операції та надавати достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства, його прибутки, витрати та рух коштів власнику та інвесторам.

Фінансовий облік надає керівництву підприємства прозорі та достовірні фінансові дані для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень, а правильна організація цього обліку дозволяє:

- обрати правильну стратегію оподаткування;
- встановити контроль за грошовими потоками, що зменшує ризики помилок, зловживань та шахрайств;
- налагодити контроль за раціональним використанням матеріальних та трудових ресурсів, правильно розпоряджатись фінансами, розуміти, скільки грошей витрачається на окремі операції, та як це впливає на загальний фінансовий стан підприємства;
- планувати та приймати виважені рішення, робити обґрунтовані кроки та планувати дії на майбутнє;

- формувати звіти про фінансовий стан підприємства, які необхідні для подальшого аналізу та оцінки його роботи сторонніми користувачами, такими як інвестори, банки, державні органи
- удосконалити документування господарських операцій тощо [1, 2].

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, несе уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів [3].

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно з дотриманням вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. обирає форми його організації (рис.1)

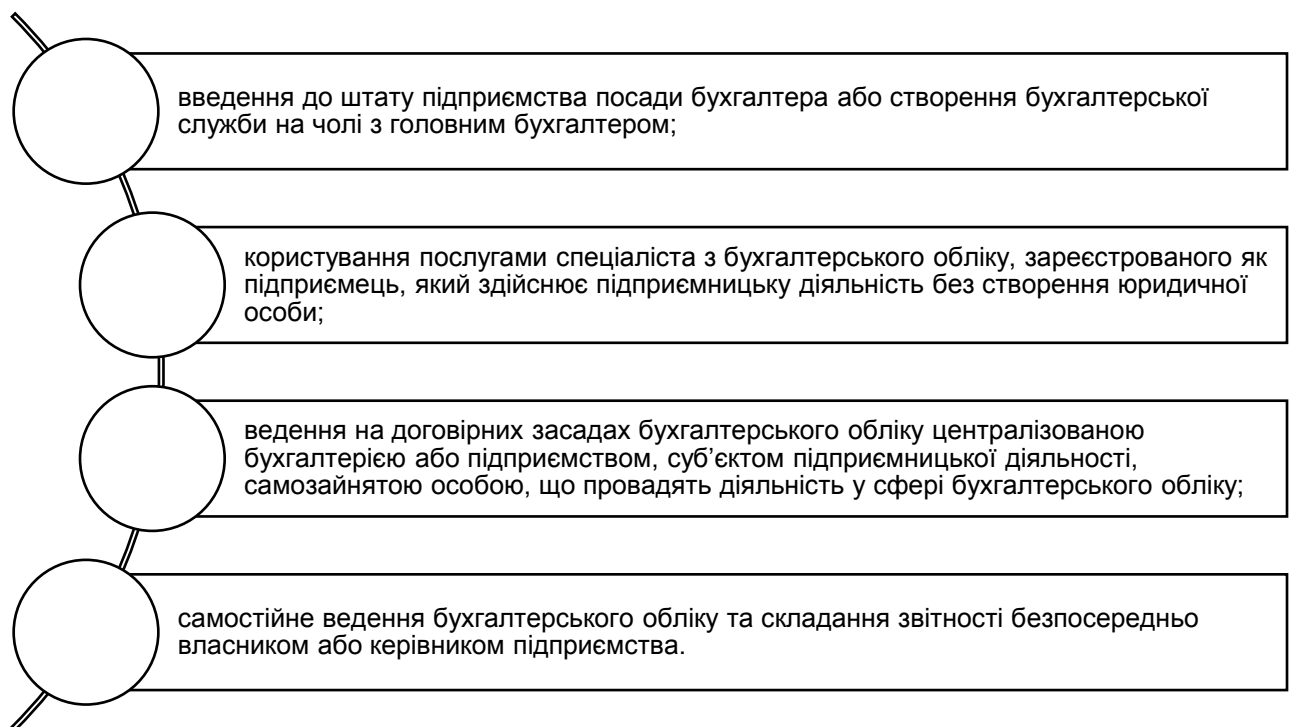

Рис. 1. Форми ведення бухгалтерського обліку на підприємстві
Джерело: розроблено за даними [3].

Крім цього, підприємство самостійно визначає облікову політику – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються ним для обліку, складання та подання фінансової звітності. Встановлена підприємством

облікова політика застосовується всіма представництвами, відділеннями та іншими відокремленими підрозділами незалежно від їх місцезнаходження [4].

Для здійснення фінансового обліку необхідні різноманітні фінансові показники, які можуть бути отримані з різних джерел. Основними з них є дані бухгалтерського обліку, а саме:

- документи, які містять фінансову інформацію компанії, наприклад рахунки, накладні, договори, квитанції, акти інвентаризації, платіжні доручення та інші;
- банківські виписки, які мають інформацію про фінансові операції, здійснені з рахунків підприємства;
- касові книги, які інформують про готівкові операції, здійснені підприємством;
- журнали обліку основних засобів, що містять дані про придбання, амортизацію та списання основних засобів підприємства;
- інші джерела, до яких можуть належати звіти про продажі, інвентаризації, плани бюджету та інші документи, які містять фінансову інформацію про підприємство [2].

Організація обліку на підприємстві досить складний та трудомісткий процес, який проходить у три етапи:

1. Методичний етап – це фундамент для побудови облікової системи. На цьому етапі обирають способи ведення обліку, які стануть основою для документування, інвентаризації, оцінки активів та зобов'язань, використання рахунків, складання балансу та іншої звітності.

2. Технічний етап – він передбачає вибір підприємством найкращого способу обробки даних, наприклад електронні таблиці, спеціалізоване програмне забезпечення чи системи для автоматизації обліку.

3. Управління бухгалтерією – заключний етап, на якому обирають форму організації підрозділу, розробляють його структуру, проводять підбір та підготовку кадрів.

На етапі організації фінансового обліку головний бухгалтер визначає вимоги до його ведення та надання документів чи даних, необхідних для цього. Керівництво підприємства в свою чергу має забезпечити їх неухильне

дотримання всіма підрозділами та працівниками, які мають відношення до ведення обліку [1].

Під час організації фінансового обліку часом виникають помилки та проблеми, наприклад, неправильний облік витрат у нефінансових відділах може призвести до недооцінки справжніх витрат на виробництво або послуги, а помилки в первинній документації, яку складають працівники різних підрозділів - до втрати потрібних фінансових даних в бухгалтерському обліку та ускладнити аудит. Щоб не допустити серйозних порушень в обліку, головний бухгалтер або фінансовий директор повинні:

- контролювати систему обліку витрат на її достовірність та вносити свої корективи;
- співпрацювати з керівниками відділів для кращого розуміння витрат;
- запровадити чіткі форми та процедури збору і зберігання первинних документів - вони повинні бути легкодоступними та впорядкованими для подальшого аудиту чи перевірок [1].

Підсумовуючи, можемо сказати, що ефективність організації фінансового обліку, в першу чергу, проявляється у своєчасному формуванні інформації про фінансово-майновий стан компанії, а для розвитку підприємства необхідно постійно розвивати персонал бухгалтерії та фінансового відділу. І саме опанування нових технологій та фінансових інструментів, постійне оновлення знань з національного законодавства та знання норм міжнародного обліку зможе це забезпечити.

Список літератури:

1. Нестеренко К. Організація фінансового обліку: етапи, документи та залучені фахівці. Фінансова академія Актив. 2024 URL: <https://finacademy.net/ua/materials/article/organizaciya-finansovogo-obliku>
2. Фінансовий облік компанії: поняття, функції, джерела інформації. Ukrainian Intelligent Technology. 2023. URL: <https://uit.kiev.ua/finansovij-oblik-kompanii-ponjattja-funkcii-dzherela-informacii/>
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14 - Text>

4. Ошурков С. Облікова політика підприємства. Бухоблік. 2024. URL: <https://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizacziya-buxgalterskogo-ucheta/2710-oblikova-politika.html> - 03